

Tyskland

Tyskland 4

Tysklands betydning
for Danmark

Sven Skovmand

Tyskland 5

Det danske mindretal
i Sydslesvig

og andre mindretal i Europa

Sven Skovmand

Tyskland 2

Den tyske hverdag

Martin Groh

Tyskland 3

Tysklands historie

Sven Skovmand

Tyskland 1

Det tyske samfund

Martin Groh

Forlaget Hedeskov

FORLAGET HEDESKOV

Bøgerne om Tyskland

**Denne e-bog er en demo-bog
til test og fejlretning**

Vi håber, at du finder den spændende og brugbar til undervisning og selvstudium.

På www.Hedekov.dk har vi en side med demoer af vores andre lignende bøger: Verdenshistorien og Den Danske Historie.

Der findes ingen fejlfrie bøger. Finder du en fejl i denne bog, hører vi gerne fra dig på email: Tyskland-fejl@samtid.dk

Med venlig hilsen

Forlaget Hedekov

Bemærk interaktiviteten

Som det fremgår, er det nemt at navigere rundt i bogen.

Klik nu på en af forsiderne for direkte adgang til bogen

Nederst på hver side kan man trykke på teksten **Indhold bog 1-5**, som fører tilbage til den fælles indholdsfortegnelse.

Indhold bog 1: Det tyske samfund

Geografi	5
Transport og kommunikation.	10
Befolkning	19
De tyske delstater	27
De tre bystater	37
De tyske symboler.	43
Politik	45
De politiske institutioner	53
Andre organisationer	59
Udenrigspolitik og militær	63
Økonomi og sociale forhold	65
Energi og miljø	70
Østtyskland	76
Genforeningen	82
Genforeningens virkninger	88
De tyske bilnumre.	100
Register	102

Indhold bog 2: Den tyske hverdag

Det tyske livsforløb	4
Opdragelse og uddannelse	15
Indkomst og arbejdsforhold	25

Klik på en af overskrifterne for direkte adgang til kapitlet.

Socialvæsen og sundhed	29
Forbrug og levevis	37
Folkelige traditioner	48
De tyske medier.	64
Kulturlivet	73
Register	94

Indhold bog 3: Tysklands historie

Det opdelte Tyskland	4
Reformationen og trediveårskrigen	12
Prøjsen bliver stærkt.	23
Tysklands samling	30
Det stærke tyske rige	37
1. Verdenskrig	42
Weimar republikken.	51
Tysklands gyldne tid	56
Nazisterne får magten	58
Det nazistiske diktatur.	63
Optakten til 2. Verdenskrig.	69
2. Verdenskrig	73
Det delte Tyskland	84
Tyskland forenes	93
Register	98

Indhold bog 4: Tysklands betydning for Danmark

Tyskerne og os	4
Hvad Kristendommen betød	6
Hansestæder og pebersvende	14
Da Holsten var under Danmark	20
Betydningen for kulturlivet.	28
Romantikken kommer til Danmark	32
Forbindelsen afbrydes	38
Kampen om Sønderjylland	43
Krigene mod Danmark.	51
Sønderjydernes hårde tid.	60
Grænsekrav og besættelse	66
Danskheden i Sydslesvig.	70
Et nyt forhold til Tyskland	76
Register	78

Indhold bog 5: Det danske mindretal i Sydslesvig

Valget mellem dansk og tysk	4
De vigtige skoler	8
De andre skoler	13
Ungdomsforeningerne	17
Sydslesvigsk Forening	23
Sydslesvigsk Vælgerforening	25
Den danske avis i Flensborg	32
De danske biblioteker	35
Det danske sundhedsvæsen	37
Den danske kirke	39
Støtten udefra	40
Den dystre historie	43
Det stærke tyske mindretal	49
Ekspllosionen i Sydslesvig	51
Mindretallets problemer	57
Friserne – det andet mindretal	58
Det tyske mindretal	64
De andre mindretal	68
De to institutioner i Flensborg	79
De vigtigste mindretal	80
Register	82
Kolofon	84

Tyskland 1

Det tyske samfund

Martin Groh

Tyskland 1

Tyskerne har på mange måder de samme værdier som danskerne. Alligevel er der stor forskel på de to samfund. Tyskland har både flere fattige og flere rige end Danmark. Og det er sværere at gennemføre reformer, fordi de skal vedtages af både Forbundsdagen og delstaterne. Man kan ikke som i Danmark lade folketinget om at bestemme.

Også i selve Tyskland finder man store forskelle. Mellem katolikker og protestanter, mellem små og store byer og frem for alt mellem det vestlige og østlige Tyskland.

Bogen fortæller om de enorme problemer, som genforeningen af de to Tysklande har skabt. Selv om Vesttyskland hvert år har brugt næsten 600 milliarder kroner på at hjælpe Østtyskland på fode, er det ikke lykkedes endnu.

Tyskland lider også under et ineffektivt sundhedssystem og et alt for stift arbejdsmarked. Men forholdene ser trods alt ud til at blive bedre.

Bogen er skrevet af den tyske historiker Martin Groh, der både taler og skriver dansk og har et indgående kendskab til både danske og tyske forhold.

Omslaget viser fodgængere – tre generationer – på vej over et kryds i Berlin. Bemærk »das Ampelmännchen«, den muntre, grønne figur, der fortæller, at fodgængerne kan gå over. Den ses i Østtyskland og Østberlin – og østtyskerne vil ikke af med den. Figuren kan nu også ses i enkelte vesttyske byer.

Det tyske samfund

Indhold

	side
Geografi	5
Transport og kommunikation	10
Befolkning	19
De tyske delstater	27
De tre bystater	37
De tyske symboler	43
Politik	45
De politiske institutioner	53
Andre organisationer	59
Udenrigspolitik og militær	63
Økonomi og sociale forhold	65
Energi og miljø	70
Østtyskland	76
Genforeningen	82
Genforeningens virkninger	88
De tyske bilnumre	100
Register	102

På billedet til venstre ser man et udsnit af de sydtyske alper med Eibsøen i forgrunden.

Klik her for at komme tilbage til forsiden eller indholdsfortegnelsen.

Indhold bog 1-5

Tyskland 1: Det tyske samfund

Geografi

Tysklands geologiske tilblivelse

Tyskland er et stort land. Statens areal udgør 357.000 kvadratkilometer, hvor Danmark kun er på cirka 43.000 kvadratkilometer. Fra øen Sild (tysk Sylt) i nord til byen Oberstdorf i syd er der 876 kilometer i luftlinje. Fra grænsen i vest mod Holland til grænsen i øst mod Polen er der 640 kilometer.

Store modsætninger præger landskabet. Ved Nordsøen ligger landet delvis under havoverfladen og skal beskyttes med store digeanlæg mod stormfloder og oversvømmelser. Landets sydligste dele, de bayerske alper, er derimod over 2.000 meter høje.

Det meste af landskabet blev formet af de store istider, men især i midtlandet er landskabet også præget af store jordforskydninger og nedbrydninger, som begyndte allerede for 150 millioner år siden. I de vestlige Eifel-bjerge minder dybe søer om, at Tyskland engang lå midt i en aktiv vulkansk zone.

Tyskland oplever stadig mindre jordskælv. Det gælder især det vestlige Donau-område, hvor der forekommer jordskælv på op til 5,5 på Richter-skalaen. Det sker sjældent, men når det sker, ryster husene, tagsten falder ned, og man kan ikke stå sikkert mere.

De største forandringer finder man dog i kystlandskabet, hvor havstrømninger og sandaflejringer næsten hvert år skaber nye forhold for skibsfarten. Især søkortene over udmundingen af floden Elben skal jævnlige ændres. Det er nødvendigt, for her sejler de store container- og fragtskibe ind til Hamborgs havn.

Det nordtyske lavland

Tyskland har ikke nær så meget hav og kyst, som Danmark har. Derfor har områderne langs Nordsøen og Østersøen stor tiltrækning for de tyskere, der bor længe inde i landet. Det gælder frem for alt Sild, hvor en kompakt række af hoteller ligger ud mod vandet i feriebyen Vesterland (tysk Westerland, frisisk Weesterlön), der med direkte tog er forbundet med store dele af Tyskland.

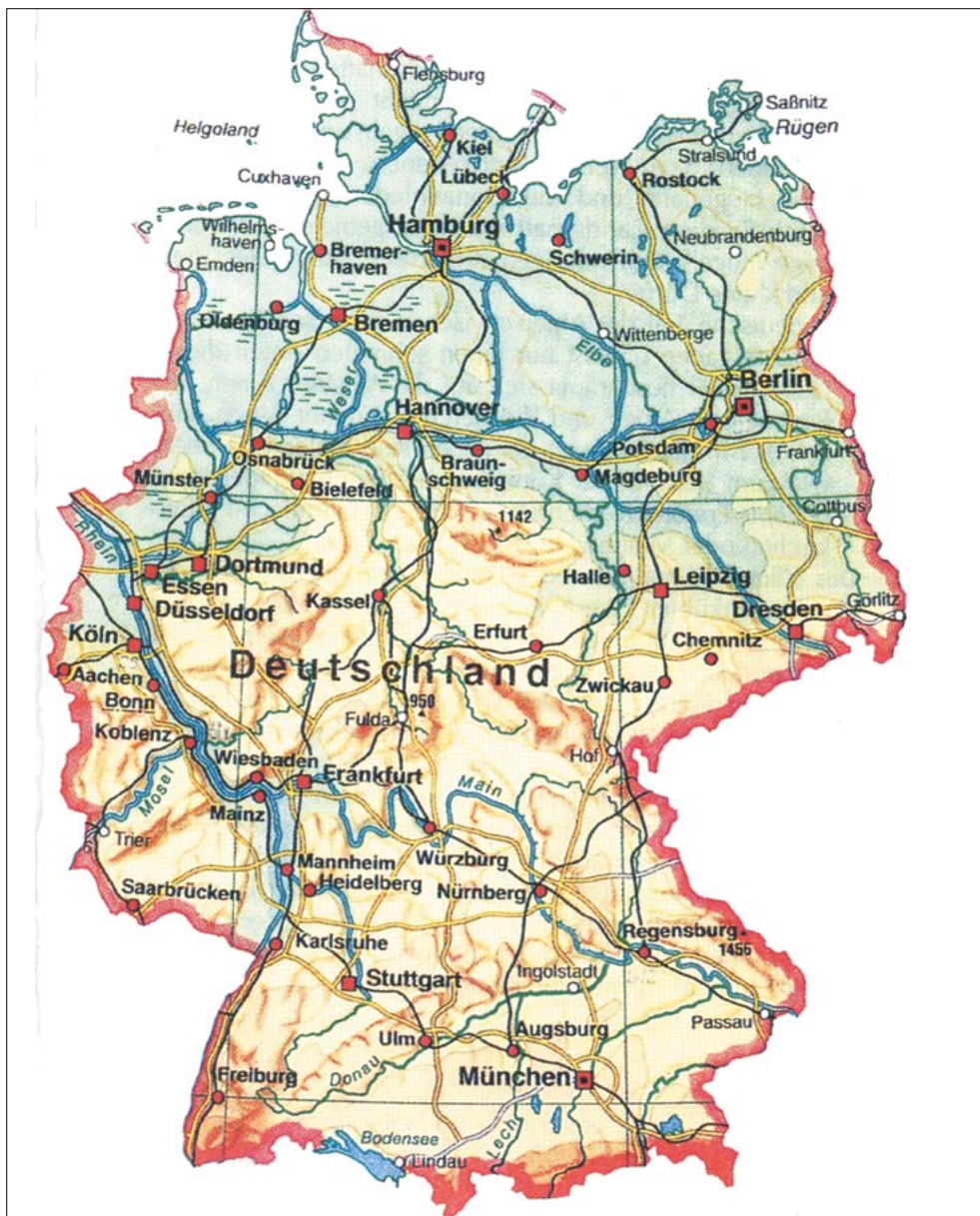
Andre yndede turistområder er øerne Amrum, Føer (tysk Föhr), Borkum, Langeoog og ikke mindst klippeøen Helgoland.

På de store tyske øer i Østersøen, Femern (tysk Fehmarn) (185 kvadratkilometer) og Rügen (373 kvadratkilometer), og ved Østersøkysten findes udstrakte områder med klinger. Her finder man smukke fjorde, brede sandstrande og idylliske klitlandskaber.

Men det nordlige Tyskland byder på meget mere end hav og kyster. I øst og i vest findes vidtstrakte sletter med mange søer, der er forbundet med hinanden.

»Holsteinische und Mecklenburgische Seenplatte« hedder de på tysk og minder lidt om sølandskabet ved Silkeborg. Syd for Berlin danner et net af små åer sammen med menneskeskabte kanaler et af Europas smukkeste å-landskaber: »Spreewald«.

Og hvor den længste å i Danmark, Gudenåen, kun er på 160 kilometer, er alene den tyske del af Rhinen på 865 kilometer – og hertil må lægges 455 kilometer uden for Tyskland. Den næststørste flod er Elben med 700 kilometer i Tyskland, hvortil kommer Weser med 440 kilometer, Ems med 386 kilometer, Spree med 382

Som det grønne område viser, er hele det nordlige Tyskland et fladt lavland. Derpå kommer Mellembjergene og tilsidst forlandet til Alperne.

kilometer, Mosel med 242 kilometer og Oder med 160 kilometer langs den tyske østgrænse.

Fælles for alle disse floder er, at de flyder fra syd mod nord, fra højderne mod havene. På alle disse floder kan

man sejle med store flodskibe, så de spiller en vigtig rolle som transportveje.

For at binde floderne sammen og knytte et trafiknet fra vest til øst har man i løbet af de sidste to hundrede år anlagt store kanaler som Dortmund-Ems-Kanal, Mittellandkanal og Oder-Havel-Kanal. Det betyder, at man i dag kan sejle over land tværs gennem hele Vest- og Østeuropa.

De tyske mellembjerge

Når man kører ad motorvej nr. 7 mod syd, bliver man senest ved rastestationen »Kasseler Berge« nødt til at skifte til et lavere gear. Her møder man de tyske mellembjerge, der strækker sig over næsten hele den sydlige halvdel af Tyskland.

Som navnet siger, er det bjergene, der præger landskabet. Typisk er mellembjergenes bjergplateauer 300-500 m høje, men flere højderygge og bjergformationer ligger på en højde mellem 600 og 1000 meter. Det gælder for eksempel Eifel, Taunus, Westerwald, Weserbergland, Fichtelgebirge og Thüringer Wald. Enkelte bjerge er endnu højere. Det gælder Feldberg i Schwarzwald (1493 meter), Grosser Arber i Bayerischer Wald (1456 meter) og Fichtelberg i Erzgebirge i Sachsen (1215 meter).

Det nordligste bjergmassiv er Harzen med Brocken (1142 meter) som den højeste top. Harzen er først og fremmest kendt, fordi man gennem århundreder har søgt efter råstoffer som sølv, jern, kobber, bly og arsén. Det har betydet, at Harzen er blevet gennemhullet som en schweizisk ost.

Mange steder i Tyskland udnyttes vandet som energikilde. Det sker ved, at man anlægger store kunstige søer – på tysk »Stauseen«. Det opdæmmede vand bruges ikke kun til at fremstille elektri-

citet, det bruges også som kølevand til industrien og som reserve i tørre perioder.

De fleste af disse søer er så store, at man kan sejle på dem med både, ja endda med store udflugtsskibe. På den måde er de vigtige rekreatiomsområder for befolkningen.

Helt mod syd ligger Tysklands største naturlige sø, Bodensee. Tyskerne deler den med Schweiz og Østrig, men alene den tyske andel er 305 kvadratkilometer stor – syv gange så meget som Danmarks største sø, Arresø!

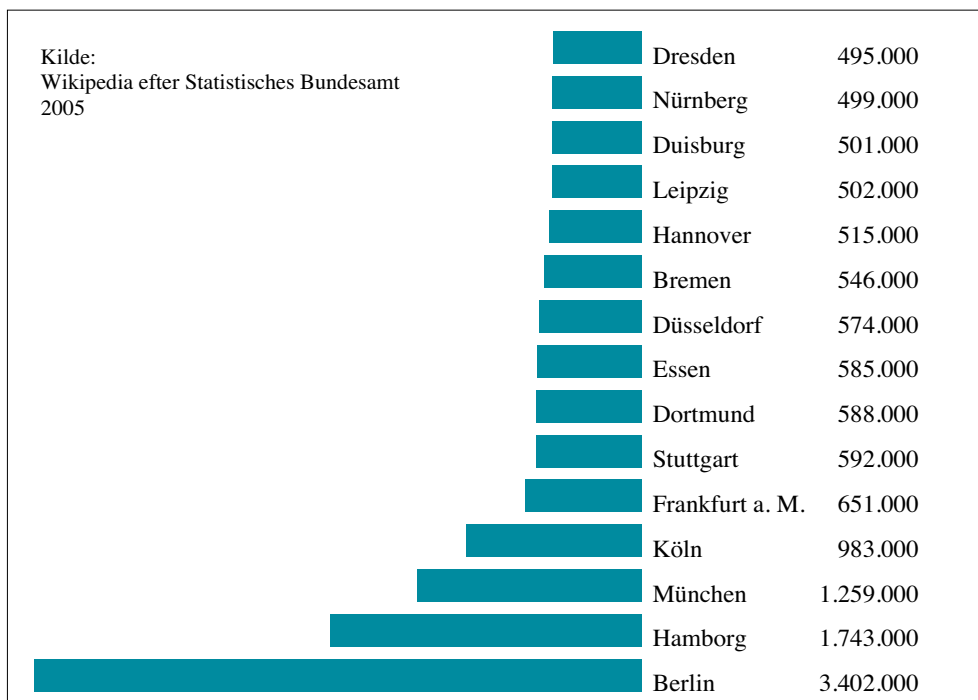
De vigtigste floder i mellembjergene er Main (524 kilometer), som munder ud i Rhinen, og Donau (686 kilometer), der ender i Sortehavet. I 1980'erne blev også de forbundet med en kanal.

Mellembjergene er også præget af skove. Tyskland er faktisk et af de lande i Europa, der har mest skov. Næsten en tredjedel af landet – 107.000 kvadratkilometer – er dækket med skov. Og da træerne har ypperlige betingelser for vækst, er den årlige tilvækst af træmasse i Tyskland den største i det vestlige Europa – større endnu end i Sverige.

De tyske skove er som de danske præget af nåle- og løvtræer, ofte som blandingsskove. De hyppigste løvtræer er lind, bøg og eg.

De fleste mennesker har i tidernes morgen bosat sig langs med floddalene, hvor det var nemt at komme frem og drive handel og landbrug. Klimaet i bjergene var hårdt om vinteren, vejene dårlige og jorden ofte stenrig og ufrugtbar. Derfor ligger store og vigtige byer og bykoncentrationer i Tyskland i dag typisk langs med eller i nærheden af floderne.

Samtidig har handelen med Frankrig og Holland altid været stærk, og Rhinen har siden romertiden været Tysklands kulturelle vugge. Derfor findes de fleste storbyer i Vest- og Sydtykland.

Opstillingen viser de tyske bykommuner efter størrelse. Men tager man forstæderne med, er mange af byerne langt større. Ifølge Statistisk Årbog for 2004 har Essen over 6,5 millioner indbyggere, Berlin over 5 millioner, mens Frankfurt har 3,6 millioner, Köln og Düsseldorf hver 3 millioner, og Hamborg og Stuttgart hver 2,6 millioner.

Det gælder byer som Frankfurt, Mannheim, Stuttgart, Nürnberg og München. Og det gælder frem for alt byerne i og omkring Rhin- og Ruhr-området – byer som Bonn, Köln, Düsseldorf, Duisburg, Essen og Dortmund. Området, som kan ses på side 26, har ialt omkring 15 millioner indbyggere – flere end både London og Paris.

Til sammenligning har hovedstaden Berlin selv med forstæder i delstaten

Brandenburg kun cirka 5 millioner mennesker, og Hamborg har mindre end 3 millioner, selv når man tager forstæderne i Niedersachsen og Slesvig-Holsten med.

Forlandet til Alperne

Helt mod syd har Tyskland en smal andel af Alperne. Området er kun cirka 50 kilometer bredt og ligger mellem Donau-floden mod nord og grænsen til Østrig og Schweiz mod syd.

Terrænet fører langsomt op til alperne. Derfor kaldes det »Alpenvorland« – forlandet til Alperne. Her ligger Tysklands højeste bjerg, Zugspitze (2.962 meter). Området er meget populært hos turisterne, især på grund af de gode muligheder for skisport og vandreture. Alene Zugspitze besøges hvert år af over 400.000 mennesker.

Det tyske klima

Vejret i Nordtyskland ligner det danske vejr, hvor Atlanterhavet sætter dagsordenen med megen nedbør hele året og forholdsvis milde vintre og ikke særlig varme somre.

I Østtyskland kan det derimod blive meget koldt, når østenvindene i januar og februar fejer ned fra de russiske steppeområder. Så er frostgrader på minus 15 ikke ualmindelige. Til gengæld er somrene varmere end i Nordtyskland og Danmark. I Berlin-området er 35 grader normalt på en varm sommerdag. Det giver i øvrigt betydelig fare for skovbrande.

I mellembjergene i det vestlige Tyskland regner det igen langt mere end i de øvrige egne af Tyskland. Klimaet kan til tider virke som i Skotland med tåge i

dalene og regnvejr i dagevis.

Det mildeste klima har man mod vest. Her findes Tysklands største flodlandskab med Rhinen, Mosel, Neckar og Main. En kombination af sydlig varme og fugtighed fra floderne skaber her fordelagtige forhold for landbruget. I dette område vokser Tysklands bedste vine og kæmpestore plantager med frugt og grøntsager. Selv om vinteren kan det blive så varmt, at træerne begynder at blomstre.

Forneden ses den berømte »Hestetrappe« i Harzen. Efter sagnet undslap en kongedatter en forfølger ved at lade hesten springe fra det fritstående klippe over på den modstående bjerg.

Transport og kommunikation

Tyskerne elsker biler

Tyskerne elsker at køre i bil. Antallet af personbiler svarer til 55 procent af befolkningen, hvor det i Danmark kun svarer til 35 procent. Det skyldes naturligvis også, at der ikke er så store afgifter på nye biler, som der er i Danmark.

Tyskerne kører også meget i deres biler. Kun 12,8 procent af deres transport sker med busser og tog mod 19 procent i Danmark. De bruger heller ikke deres cykler så meget som danskerne. Kun 2,6 procent af transporten sker med cykel mod omkring 5 procent i Danmark.

Det skyldes ikke mangel på cykler. For 78 procent af alle husstande og 99 procent af alle børnefamilier har cykler.

Men selvom tyskerne holder meget af deres »Drahtesel«, bruger de det mindre, end de kunne.

Cyklisterne har ellers i almindelighed langt bedre vilkår, end de har i andre lande – også Danmark. Det gælder især i det nordlige Tyskland, hvor der er masser af cykelstier. Og hvor der ikke er cykelstier, er det ofte markeret, at cyklisterne må køre på fortovene.

Endnu bedre har bilerne det dog. De råder over 12.000 kilometer motorveje – mere end noget andet land bortset fra

Især i det nordlige Tyskland har cyklerne gode vilkår. Billedet er fra Sild, og skiltet fortæller, at cykler godt må køre på fortovet.

USA. Disse veje – »Autobahnen« – udvides hvert år med cirka 100 kilometer.

Bilisterne råder desuden over 41.000 kilometer overregionale veje, som ofte går tilbage til de gamle handelsruter fra middelalderen. De kaldes for »Bundesstrassen«, mens de større lokale veje kaldes for »Kreisstrassen«.

Motorvejene markeres med blå skilte og hvid skrift og »Bundesstrassen« med sort skrift på gule skilte.

Farten på vejene er de fleste steder langt større end i Danmark. På de fleste af de interregionale veje er en fart på 100 kilometer i timen tilladt, og på 70 procent af motorvejene er der helt fri hastighed.

I byerne er der dog som i Danmark 50 kilometers fartgrænse, og de tyske bilister er langt mere hensynfulde over for fodgængere, end danske bilister er.

Derfor ligger antallet af dødsfald i trafikken nogenlunde på linje med Danmark.

De tyske regler for spirituskørsel adskiller sig i øvrigt fra de danske på et væsentligt punkt.

Mens en bilist normalt først mister kørekortet, hvis han pågribes med en promille på over 1,1, er situationen en anden, hvis han eller hun er skyld i en ulykke. Så ryger kørekortet, blot promillen er 0,3.

Den samme regel rammer cyklister, der er påvirkede af spiritus. Er de skyld i en ulykke, mister de kørekortet til deres bil, blot de har en promille på 0,3. Ellers skal de helt op på 1,6 promille alkohol, før de mister kortet.

Staten betaler det meste

De fleste af udgifterne til vejene betales af centralregeringen i Berlin. De enkelte forbundslande kan dog gennemføre deres egne trafikprojekter, hvis de selv

betaler dem eller kan få støtte af forbundsregeringen.

De store veje bruges ikke kun af tyske biler og lastbiler. For store mængder af europæisk gods kører på lastbiler gennem Tyskland. Alene til og fra Østeuropa er godsmængden øget med over 3.000 millioner tons siden 1995.

Lastbilerne slider langt mere på vejene end andre biler. Derfor har alle

Tyskerne elsker at køre i biler. Billedet er fra myldretiden i Hamborg

udenlandske og tyske lastbiler siden januar 2005 skullet betale en »Autobahn-Maut« – et gebyr på mellem 9 og 15 cent pr. kørt kilometer. Man forventer, at det hvert år vil indbringe over 20 milliarder kroner og derved give et velkomment bidrag til den tyske forbundskasse og dens udgifter til vejene.

De første opgørelser viser dog, at mange vognmænd har prøvet at undgå det nye gebyr ved i højere grad at køre på de interregionale veje. Det har givet mange byer og landsbyer en stor ekstra belastning i form af støj og forurening af luften. Derfor har man mange steder følt sig tvunget til at forbyde gennemkørsel for store lastbiler.

Oprettning af de forsømte jernbaner

Før 2. Verdenskrig rådede »Deutsche Reichsbahn« over et af de største og mest moderne trafiknet i Europa. Men meget blev ødelagt under 2. Verdenskrig, og Tysklands deling forstærkede problemerne. Næsten alle banestrækninger mellem Vest- og Østtyskland blev afbrudt og lukket, og dermed forfaldt skinnenettet og hundreder af broer og tunneler.

Det tog også lang tid, inden driften af de vest- og østtyske baner blev slået sammen. Det skete med oprettelsen af Deutsche Bahn (DB) i 1994, der nok er et aktieselskab, men ejes 100 procent af staten. Regeringen i Berlin overtog finansieringen af jernbanerne og investerede i de efterfølgende 10 år over 250 milliarder kroner til fornyelse og udbygning af skinner, signalanlæg og tog.

De største forandringer fandt sted i det tidligere DDR (Østtyskland), hvor de gamle jernbanevogne blev erstattet af nye, moderne tog. Men også i Vesttyskland skete der betydelige forbedringer.

Inden for fjerntrafikken har Deutsche

Bahn således indført ICE-tog, der kan køre med op til 250 kilometer i timen og for eksempel tilbagelægger de 287 kilometer mellem Hamborg og Berlin på halvanden time.

Til gengæld er flere mindre strækninger blevet nedlagt. Det samlede jernbanelenet er derfor skrumpet fra 45.000 til 36.000 kilometer.

Samtidig er der som i Danmark sket en kraftig indskrænkning af personalet. Hvor der i 1985 var 320.000 ansatte alene i de vesttyske jernbaner, er der nu kun cirka 200.000 ansatte – i det fællestyske jernbaneselskab.

Det må dog tilføjes, at der ud over Deutsche Bahn er omkring 300 private baneselskaber i Tyskland, der tager sig af lokal og regional jernbanetrafik – tit på strækninger, som har været opgivet af Deutsche Bahn. Mange steder køres togene af internationale selskaber som f.eks. Connex og Arriva.

Billige tilbud og rabatordninger har i de senere år fået flere til at skifte til tog og busser, også fordi lokale trafikelskaber har forøget antallet af afgang og gjort det nemmere at skifte mellem bus og tog.

Samtidig har Deutsche Bahn ombygget og fornyet deres ialt 5.665 banegårde og stationer. Mange af dem er som i Danmark blevet til små servicecentre, hvor man kan handle dagligvarer til langt ud på aftenen, og hvor der er restauranter og cafeer.

Kontrollen er også blevet skærpet, så det er blevet sværere for »Schwarzfahrer« at køre med tog uden billet eller kort.

I modsætning til forholdene i Danmark er godstrafikken en god forretning for banerne. De 310 milliarder tons, som Deutsche Bahn hvert år transporterer, bidrager væsentligt til koncernens overskud. Det svarer dog kun til 10 procent

af Tysklands samlede godstransport, hvilket hænger sammen med, at jernbanerne har deres styrke i de lange transporter, som der er færrest af.

Ledelsen af Deutsche Bahn har vidtgående planer om at blive et endnu større transportforetagende, end det er i dag. Det arbejder allerede nu med mange

former for transport over hele verden og vil udvide denne indsats i fremtiden.

Rent faktisk kommer næsten halvdelen af omsætningen fra områder, der ikke har noget med jernbanedrift at gøre. Deutsche Bahn er således nr. 2 i verden med hensyn til gods, der sendes med fly, og nr. 3 med hensyn til gods, der sendes med skib.

Fra hovedbanegården i Hamborg går der tog til alle vigtige egne af Tyskland – samt til Jylland og Sjælland.

Den vigtige skibsfart

Jernbanerne er i øvrigt ikke ene om at være en valgmulighed for dem, der

Selv små skibe kan rumme store mængder gods. Derfor spiller skibsfarten på de tyske floder og kanaler stadig en stor rolle. Billederne er fra Elben ved Magdeburg.

ellers vil bruge vejene. Skibsfarten spiller stadig en væsentlig rolle takket være de mange floder og kanaler.

De sejlbare vandveje er tilsammen 7.300 kilometer lange. 75 procent klares af floderne, mens kanaler står for de sidste 25 procent. 750 kilometer vandveje er så gode, at selv store skibe kan sejle på dem. Det gælder Kielerkanalen, der af tyskerne kaldes »Nord-Ostsee-Kanal, og det gælder de nedre dele af Elben, Weser og Emsen, der går op til Hamborg, Bremerhaven og Papenburg.

En særlig stilling indtager Rhinen, der ganske vist udmunder i Holland, men har stor betydning for Tyskland og rummer verdens største indlandshavn, Duisburg i Ruhr-området. Duisburg er Tysklands næststørste havn og har med sin omsætning på over 50 millioner tons fem gange så meget gods som de to største danske havne, Fredericia og København.

Ialt er der mere end hundrede indlandshavne – »Binnenhäfen« – mens Hamborg og Bremerhaven ud for Bremen er de to største kysthavne.

Med en samlet omsætning på 240 millioner tons gods har vandvejene næsten lige så stor betydning som jernbanerne.

Næsten 8.000 mennesker er direkte beskæftiget i flodskibsfarten, men mere end 400.000 arbejdspladser over hele Tyskland er mere eller mindre afhængige af havnene og skibstransporten. Og skibsfartens betydning kan vokse, når man får udbygget fragten med container og gør det lettere at omlade fra tog og lastbiler til skibene. En af de vigtigste havne er Magdeburg i det tidligere DDR, der i disse år gøres til udgangspunkt for containertrafikken med det østlige Europa.

Flodskipperne lever med deres familier et særligt liv. Ofte bor de hele året på deres skibe og har deres egne børne-

haver, skoler og præster. Selvom deres hverdag er rationaliseret og nøgtern, er der for mange tyskere stadig et skær af romantik over flodskippernes dagligliv. Mange legender, fortællinger, sagn og sange er knyttet til deres århundredlange historie.

Dette romantiske syn har haft stor betydning for flodturismen. Med dens

Store sluser forbinder de tyske floder og kanaler. Her er et turistskib på vej.

næsten tusind passagerskibe har den haft en meget stor tilvækst i de seneste år. Mange millioner turister sejler hvert år på Rhinen, Elben og Donau og deres mange bifloder. På turene kan man besøge byer som Hamborg, Berlin, Dresden, Köln, Frankfurt, Wien eller Budapest og sejle langs med nogen af Europas smukkeste og ældste kultur- og naturlandskaber.

Tyskland har også en stor international skibsfart. Den tyske flåde af handelskibe overgås kun af Grækenland og Japan med hensyn til antallet af store skibe. Men kun omkring en fjerdedel af disse skibe sejler under tysk flag.

Tyskland har også i modsætning til Danmark bevaret et betydeligt antal skibsværfter, 15 ialt. De er især kendt for at bygge specialskibe og for hurtige reparationer og ombygninger. Det må dog siges, at de sandsynligvis kun over-

lever i kraft af betydelige tilskud fra staten.

De store lufthavne

Mere end 150 millioner flypassagerer registreres hvert år i de tyske lufthavne. Den største er Frankfurt, som hvert år bruges af over 50 millioner rejsende – tre gange så mange som Kastrup. Den overgås i Europa kun af Heathrow i London og Charles de Gaulle-lufthavnen i Paris.

Ved siden af Frankfurt findes store lufthavne i Hamborg, Düsseldorf, Köln/Bonn, Stuttgart og München. Hertil kommer lufthavnen i Berlin-Schönefeld, der i disse år gennemgår

Hamborg havn er den næststørste containerhavn i Europa. De største skibe rummer tusinder af containere.

en stor udbygning for at kunne blive et trafikknudepunkt mod øst.

Siden 2003 har der dog også været en kraftig vækst i mindre, regionale lufthavne som Frankfurt-Hahn, Paderborn og Lübeck. De holder lavere takster end de store lufthavne og benyttes derfor især af de europæiske lavprisselskaber som Ryanair og Easyjet.

Det største tyske flyselskab er Lufthansa, der i øvrigt har et nært samarbejde med SAS. Selskabet beskæftiger over 90.000 medarbejdere.

Postvæsenet er et kæmpeforetagende

Det tyske postvæsen bestyres af Deutsche Post, der i den tyske hverdag spiller en langt større rolle, end det danske postvæsen gør.

Det tyske postvæsen tager sig som det danske postvæsen af forsendelsen af breve og pakker, men det overtog i 2001 det verdensomspændende transportforetagende DHL, hvad der førte til, at det officielle navn blev »Deutsche Post World Net«.

Postvæsenet har også en postbank, som med sine 12,1 millioner privatkunder er en af de største banker i Tyskland. Alle disse aktiviteter giver en samlet årlig omsætning på næsten 400 milliarder kroner.

En af Tysklands mellemstore lufthavne findes i Halle/Leipzig. Her ser man, hvordan en bane krydser en motorvej!

Deutsche Post blev privatiseret i 1995, og det har siden da opkøbt brev- og transportselskaber i Schweiz, USA, England og Holland. I dag arbejder over 500.000 mennesker i mere end 200 lande og regioner for selskabet. Alene i Tyskland har det mere end 370.000 beskæftigede.

Men selv om postvæsenet har udvidet sine aktiviteter, er der grænser for, hvad tyskerne vil gå med til. Det så man, da ledelsen ønskede at ændre postvæsenets symbol – det sorte posthorn på den gule bund – og spurgte kunderne om deres syn på sagen. Langt de fleste ønskede at holde fast i det gamle tegn, der minder om den tid, hvor posten blev bragt ud af diligencer.

Østtysk opgave til 450 milliarder

Indtil 1995 havde postvæsenet også det tyske telefonvæsen under sig. I 1995 blev det imidlertid udskilt under navnet Deutsche Telekom AG, og det fik straks en kæmpeopgave – at opbygge

et moderne telefon- og kabelnet i det tidligere DDR. Det lykkedes, så nettet i Østtyskland i dag for en stor del er bedre end i den vestlige del af republikken. Men opgaven kostede også omkring 450 milliarder kroner.

Mere end hver anden tysker har i dag en fast telefonforbindelse, men over 90 procent har en mobiltelefon, som på tysk kaldes for en »Handy«. Mange tyskere telefonerer udelukkende på mobil.

Derimod var tyskerne endnu i 2006 ikke særligt langt fremme med hensyn til brugen af internettet. I Danmark havde på det tidspunkt tre fjerdedele af alle husholdninger internet, i Tyskland var det kun lidt over halvdelen.

Det tyske postvæsenets symbol – det sorte posthorn på den gule bund – kan her ses på postvæsenets flodbåd, som bringer post ud i »Spreewald-området« syd for Berlin.

Befolkning

Den vidtstrakte grænse

Mens den danske grænse mod Tyskland er mindre end 100 kilometer lang, er Tysklands samlede statsgrænse 3.758 kilometer lang.

Det betyder, at Tyskland har flere naboer end nogen anden stat i Europa. Hele ni lande: Danmark, Polen, Tjekkiet, Østrig, Schweiz, Frankrig, Luxemburg, Belgien og Holland. Disse naboer er ikke bare navne på grænseskilte, men mennesker af kød og blod med vidt forskellige sprog, holdninger og traditioner.

Det har gennem årene draget Tyskland ind i mange krige, men tyskerne har også haft nytte af deres beliggenhed. Folk fra alle verdenshjørner er i tidernes løb vandret ind i Tyskland og har bragt sprog, viden, arbejdsmetoder og livsstil med sig.

Ingen cpr-nummer

I Danmark har alle – også fastboende udlændinge – et cpr-nummer, som gælder for resten af livet og bruges mange forskellige steder.

Et sådant system findes ikke i Tyskland. I stedet skal hver tysker over 18 år altid have et »Personalausweis« på sig, som er forsynet med billede, fødselsdato og adresse, og som har et særskilt nummer.

Når tyskerne betaler sociale afgifter, får de et andet nummer, som intet har med nummeret på »Personalausweis« at gøre. Og når de betaler skat, får de et helt tredje nummer.

På en dansker kan dette system virke både besynderligt og upraktisk. Men danskerne har heller ikke prøvet at leve under et diktatur med en uhyggelig overvågning af alle, sådan som alle tyskere oplevede det under nazismen, og som

østtyskerne oplevede det under det kommunistiske styre.

Disse erfaringer får tyskerne til at sætte sig imod al statslig overvågning. Da man i 1987 gennemførte en stor folketælling i Vesttyskland, blev den boykottet af så mange borgere, at man ikke kunne få et pålideligt resultat.

I stedet for at holde en ny folketælling valgte man derfor at foretage lokale »mikrotællinger«, der kunne give en vis fornemmelse af, hvor mange tyskere der er. Men statistiske tal om menneskene i Tyskland skal tages med en vis forsigtighed.

Det forventes derfor, at man trods de uheldige erfaringer fra 1987 snarest vil foretage en ny folketælling – og at den vil kunne gennemføres med held.

Omkring 82 millioner mennesker

Man regner med, at der lever cirka 75 millioner tyske statsborgere i Tyskland. Hertil kommer lidt over 7 millioner officielt tilmeldte udlændinge, hvoraf 1,5 millioner er født i Tyskland som børn af indvandrere – men uden at have tysk statsborgerskab.

Lidt over 82 millioner mennesker har altså fast bopæl i Tyskland. Hertil må formentlig lægges ca. en million illegale indvandrere.

Siden 1990'erne har der som i Danmark været en til tider ret hidsig offentlig debat om, hvorvidt Tyskland er et indvandringsland eller ej.

Tyskland har ganske vist altid haft en betydelig indvandring, men den er for det meste kommet fra nabolandene, hvor de fleste indvandrere i dag kommer fra langt fjernere lande.

Fra 1990 og til 2006 er Tysklands

i flere tilfælde til, at politikere og embedsmænd måtte gå af, fordi det viste sig, at de havde været stikkere for Stasi.

Men fremgangsmåden var ikke uproblematisk, for kunne man stole på, hvad Stasis dokumenter fortalte? Enhver agent for et efterretningsvæsen vil gerne fortælle, at han eller hun har succes. Derfor var der også tilfælde, hvor folk blev beskyldt for at have været stikkere uden at have været det.

Alligevel følte ofrene for Stasis meninger tilfredsstillende ved, at fortidens misgerninger ikke kunne forblive skjulte. De følte, at det var nødvendigt, for at de kunne komme over det, som de havde oplevet.

To østtyskere styrede landet

I Vesttyskland føler man først og fremmest, at østtyskerne koster for mange penge. De store beløb, der er ydet til Østtysklands opbygning, har nemlig ikke kunnet tages over den løbende drift, men har måttet skaffes ved at optage lån. Det var den væsentligste årsag til, at Tyskland i årene efter 2003 havde et større underskud på den offentlige drift, end Euro-samarbejdets regler tillod.

Mange politikere er også utilfredse med den store politiske indflydelse, som østtyskerne har. Det gælder især folk fra de to kristelige partier, CDU og CSU.

I valgkampen i sommeren 2005 kom den bayerske regeringschef Edmund Stoiber således for skade at sige, at det ville være urimeligt om utilfredse østtyskere skulle afgøre, hvordan valget skulle forløbe.

Denne udtalelse vakte kraftig kritik, og Stoiber måtte offentligt undskylde sin udtalelse.

Men udtalelsen havde dog en baggrund. For både i 2002 og 2005 blev

østtyskerne tungen på vægtskålen.

I 2002 hjalp østtyskernes stemmer socialdemokraten Schröder til sin anden sejr, og i 2005 forhindrede de, at de konservative partier fik det forventede absolutte flertal.

Resultatet af valget i 2005 blev et regeringssamarbejde mellem socialdemokraterne og de to konservative partier CDU og CSU, og interessant nok blev begge de to partigrupper på det tidspunkt ledet af østtyskere.

Socialdemokratiets partileder var Matthias Platzeck, der er regeringschef i den østtyske delstat Brandenburg. I DDR-tiden var han naturvidenskabsmand og deltog i forskellige borgerbevægelser, inden han startede sin politiske karriere.

Platzeck måtte dog kort efter træde tilbage af helbredsgrunde og blev afløst af ministerpræsidenten for Rheinland-Pfalz, Kurt Beck.

Chefen for CDU, Angela Merkel, arbejdede ligeledes med naturvidenskab, men hun skiftede allerede i 1990 over til politikken og blev miljøminister under Helmut Kohl.

I 2005 valgtes hun som den første østtysker og den første kvinde til tysk forbundskansler. At hun blev godtaget af vesttyskerne som deres regeringschef er måske det bedste bevis på, at forskellene mellem østtyskere og vesttyskere er ved at forsvinde.

Det støttes af, at en anden østtysker i 2012 blev valgt til Tysklands statsoverhoved. Joachim Gauck blev født i 1940 i Rostock i Mecklenburg-Vorpommern. Hans barndom blev præget af, at hans far i 1951 blev dømt for forræderi og sendt til Sibirien, hvor han opholdt sig i en fangelejr i næsten fire år, uden at familien vidste noget om hans skæbne. Det førte til, at han tidligt blev mod-

stander af DDRs politiske system og valgte at blive præst.

I 1989 medvirkede han ved organisering af en række demonstrationer, og i marts 1990 blev han medlem af det første frit valgte DDR-parlament. Her blev hans fagområde at undersøge den rolle, som var spillet af det tidligere statspoliti Stasi. I årene 1991-2000 var han leder af den særlige myndighed, der som nævnt tog sig af de dokumenter, som Stasi efterlod.

Derefter arbejdede han i mange år som journalist og foredragsholder, før

han i 2012 blev valgt til forbundspræsident. I dette embede har han ved mange lejligheder spillet en rolle i den offentlige debat. Han har gentagne gange opfordret tyskerne til et større og mere selvbevidst udenrigspolitisk engagement

Udsigt mod vest fra Alexanderplatz i det gamle Østberlin. Til venstre ses den nederste del af det store fjernsynstårn.

De tyske bilnumre

Når man ser en tysk bil, kan man straks se, hvor den kommer fra. Det fremgår af de to eller tre første bogstaver på nummerpladen.

Vi gengiver her alle bogstaverne for Slesvig-Holsten samt bogstaverne for de vigtigste byer i det øvrige Tyskland.

Hvis I støder på biler, hvis numre ikke er med i denne opstilling, kan I finde dem på: finn.2th.dk/bilmaerker/tyskland/tyske_nummerplader.htm

Slesvig-Holsten og Hamborg

FL	Flensburg
SL	Slesvig
RD	Rendsborg-Egernfælde
NF	Nordfrisland
KI	Kiel
PL	Plön
NMS	Neumünster
IZ	Itzehoe
HEI	Ditmarsken
OD	Bad Oldesloe
OH	Øst-Holsten
SE	Bad Segeberg
PI	Pinneberg
HH	Hansestad Hamburg
HL	Hansestad Lübeck
RZ	Ratzeburg

Øvrige Tyskland

A	Augsburg
AC	Aachen
B	Berlin
BA	Baden-Baden
BI	Bielefeld
BN	Bonn
BO	Bochum
BRB	Brandenburg
BS	Braunschweig

BTF	Bitterfeld
C	Chemnitz
CB	Cottbus
CE	Celle
D	Düsseldorf
DA	Darmstadt
DD	Dresden
DO	Dortmund
DU	Duisburg
E	Essen
EA	Eisenach
EF	Erfurt
F	Frankfurt am Main
FD	Fulda
FF	Frankfurt an der Oder
FRI	Friesland
FR	Freiburg im Breisgau
G	Gera
GE	Gelsenkirchen
GI	Gießen
GS	Goslar
GT	Gütersloh
GÜ	Güstrow
GÖ	Göttingen
H	Hannover
HA	Hagen
HAL	Halle
HB	Hansestad Bremen
HBS	Halberstadt
HD	Heidelberg
HI	Hildesheim
HM	Hameln
HRO	Hansestad Rostock
HST	Hansestad Stralsund
HWI	Hansestad Wismar

IN	Ingolstadt	STD	Stade
		SZ	Salzgitter
J	Jena	TR	Trier
K	Köln	UE	Uelzen
KA	Karlsruhe	UL	Ulm
KN	Konstanz		
KO	Koblenz	W	Wuppertal
KS	Kassel	WE	Weimar
		WI	Wiesbaden
L	Leipzig	WO	Worms
LEV	Leverkusen	WOB	Wolfsburg
LU	Ludwigshafen	WÜ	Würzburg
LG	Lüneburg		
M	München	Y	Militærbil
MA	Mannheim		
MD	Magdeburg		
MG	Mönchengladbach		
MR	Marburg		
MS	Münster		
MZ	Mainz		
N	Nürnberg		
NB	Neubrandenburg		
O	Diplomatbil		
OF	Offenbach		
OG	Offenburg		
OL	Oldenburg		
OS	Osnabrück		
P	Potsdam		
PB	Paderborn		
QLB	Quedlinburg		
R	Regensburg		
RÜG	Rügen		
S	Stuttgart		
SB	Saarbrücken		
SN	Schwerin		
SP	Speyer		

Denne overdækkede knallert er udstyret med sikkerhedssele og kan derfor benyttes uden styrthjelm.

- Aborter 58, 62
Adenauer, Konrad 68
Affald 74
Afgifter 12
Afstemninger 53
Aldersfordeling 20
Alperne 8
Altona 36
Andenstemme 51-52
Arbejdsløshed 22, 27, 67, 69, 93
Arbejdsmarked 68
Areal 5
Asylsøgere 23
Atomkraft 70-71
Baden-Württemberg 27, 62
Banker 17
Bayern 27-28, 49, 58
Befolkning 19, 24
Benedict den 16. 61-62
Berlin 8, 16-17, 23, 28, 37-39, 86, 91, 99
Berlinmuren 25, 76-77, 83, 92
Biler 10, 38
Bitterfeld 88
Bjerger 2, 5, 7-8, 33
Blixen, Karen 30
Boliger 89-90, 93
Bonn 32, 86
Brandenburg 28-29, 38
Brandt, Willy 63
Bremen 39-40
Bremerhaven 39-40
Brunkul 70, 72, 88
Byer 7-8, 26, 31, 90, 94
Børneinstitutioner 62, 80
CDU 48-49
CSU 49
Cykler 10-11
Delstater 4, 46-47, 51, 53-54
Deutsche Bahn 12-13
Domstolen i Karlsruhe 57-58
Dresden 33-34
Duisburg 15
Düsseldorf 31-32
Dæmninger 7
Ejderkanalen 36
Elben 5, 33-34, 75
Energi 70-74
Erhard, Ludwig 65, 68
EU 63
Femern 5
Ferie 5, 7
Fischer, Joschka 53
Fiskeri 70
Flag 43
Flensborg 36
Floder 5-7, 15-16, 74-75, 90
Flytrafik 16-17
FN 63
Folkeafstemninger 50-51
Folketælling 18
Folkevognsfabrikkerne 65
Fontane, Theodor 28-29
Forbrug 67-68
Forbundsdagen 53-55
Forbundskansleren 56
Forbundsrådet 53-55
Forfatningsdomstolen 57-58
Frankere 28
Frankfurt am Main 16, 23, 29
Frankfurt an der Oder 29
Frie Demokrater 49
Færdselssikkerhed 11
Fødsler 20, 68
Førstestemme 51-52
Genforeningen 82-99
Genopbygning 89-90, 94
Gorbatsjov, Mikhail 82-85
Grundloven 45-48
Grønne, De 49-50
Görlitz 79
Halberstadt 89
Hamborg 5, 8, 13, 16, 23, 40-42
Hannover 30-31
Harzen 9
Havne 15-16, 41-42
Hessen 29
Honecker, Erich 82-83
Hoyerswerda 96
Højrepartier 50
Indvandrere 19-20, 22-25, 38-39,

- Internet 18
Jena 37
Jernbaner 12-14
Johannes Paul den 2. 62
Jordskælv 5
Jøder 24
Kanaler 7, 15
Katolikker 23, 60-62
Kiel 36
Kielerkanalen 15, 36
Klima 8-9
Kohl, Helmut 84-86
Kollektiv trafik 10
Kollwitz, Käthe 21
Kommuner 59-60
Krenz, Egon 82-83
Kristelige Demokrater 48-49
Kul 71
Kvinder 22, 80
Kyoto-aftalen 32, 63
Köhler, Horst 49
Köln 32, 75
Landskaber 6-7
Lastbiler 11-12
Leipzig 26, 34, 82, 85
Lobbyvirksomhed 59
Lorelei 32
Lufthavne 16-17
Luther, Martin 34
Lübeck 36
Magdeburg 34
Magtdeling 46-47
Mainz 32
Marshallhjælp 65
Mecklenburg-Vorpommern 30
Merkel, Angela 49, 98-99
Militær 63-64, 87
Militærnægttere 64
Miljø 74, 88, 90
Ministrene 55-56
Musik 34
Muslimer 23-24
München 23, 27-28
Nationalvåben 43, 54
Nationalsang 44
NATO 87
Naturgas 71
Naturparker 74, 95
Niedersachsen 30-31
Nordrhein-Westfalen 9, 31-32
Nürnberg 28
Ostalgi 97
Oversvømmelser 74-75
Pavebesøg 61-62
PDS 50, 84, 97
Pensioner 68-69
Politi 47
Postvæsen 17-18, 90
Potsdam 28-29
Protestanter 23, 60-62, 78
Præsidenten 56-57
Quedlinburg 35, 94-95
Registrering 19
Religion 23-24, 58, 60-62
Retsvæsen 57-58, 90
Rhinen 5, 15, 32, 75
Rügen 5, 30
Råstoffer 7, 34
Saarland 33
Sachsen 33-34
Sachsen-Anhalt 34-35
Sild 5, 10, 36
Skatter 68
Skibsfart 5-7, 13-16, 36, 75
Skibsværfter 30, 66
Skove 7, 70, 74
Slesvig-Holsten 35-36
Sluser 15
Socialdemokratiet 48
Sociale forhold 21-22, 69
Socialpolitik 67-68
Solceller 72
Sovjetunionen 87
Spirituskørsel 11
Spærregrænse 50
Stasi 77-78, 97-98
Statsborgerskab 22-23
Stuttgart 27
Søer 7, 36
Telefoner 18, 90

Terrorister 50
 Thierse, Wolfgang 99
 Thüringen 37
 Trabanter 90
 Trafiksikkerhed 11
 Treuhandanstalt 93, 95-96
 Uddannelse 22
 Udligning 48, 86, 98
 Ulandshjælp 63
 Ulve 96
 Ungarn 82
 Ungdomsforeninger 59
 Vadehavet 36, 74
 Valg 51, 77, 84
 Valutaveksling 86
 Vandkraft 7, 72-73
 Vedvarende energi 72-73
 Veje 10-11, 89-90, 94-95
 Venstrepartiet 50
 Vin 9, 27, 32
 Vindkraft 72
 Voldshandlinger 50
 Værnepligt 64
 Weimar 37
 Wiesbaden 26, 29
 Zugspitze 2, 8
 Øer 5, 30, 36
 Økologi 70
 Ørnen som våben 43, 54
 Østtyskland 12, 18, 21-23, 25-26, 69-70, 76-99

Kort:

Atomkraftværker 71
 Befolkningstæthed 24
 Delstater 4
 Landskaber 5
 Rhin-Ruhr-området 26
 Tysklands deling 77

Billedfortegnelse:

picture-alliance / dpa: 2, 49, 57, 61, 65, 66, 69, 76, 81, 83, 85, 88, 91
 picture-alliance / ZB: 17, 54, 79, 89
 picture-alliance / HB Verlag: 9
 picture-alliance / KPAEuroluftbild: 65
 picture-alliance / Berliner_Kurier: 80
 picture-alliance / akg-images / Rainer Hackenberg: 75
 Deutsche Post World Net: side 18
 Marianne Skovmand: omslag, side 11, 13, 14, 15, 16, 20, 21, 25, 42, 47, 48, 55, 64, 72, 92, 94, 95, 97, 99
 Martin Groh: side 53, 73
 Torsten Skovmand: side 67, 101
 Sven Skovmand: side 10

I serien udkommer desuden:

Tyskland 2. Martin Groh:
 Den tyske hverdag
 Tyskland 3. Sven Skovmand:
 Tysklands historie
 Tyskland 4. Sven Skovmand:
 Tysklands betydning for Danmark
 Tyskland 5. Sven Skovmand:
 Det danske mindretal i Sydslesvig
 og andre mindretal

Martin Groh:
 Tyskland 1: Det tyske samfund
 2. udgave e-bog
 © Forlaget Hedeskov
 Elektronisk bearbejdning:
 Torsten Skovmand
 Redaktør: Sven Skovmand
 Ombrydning og kort:
 Marianne Skovmand

Udgivet af Forlaget Hedeskov,
 Stendyssevej 56, Stenvad,
 8586 Ørum Djurs
 Tlf. 7020 1864, sven@samtid.dk

Tyskland 2

Den tyske hverdag

Martin Groh

Den tyske hverdag

De danske plejehjem betales af kommunerne. I Tyskland må de pårørende betale en del af udgifterne. Børn har nemlig pligt til at tage sig af deres forældre!

Det er en af de afgørende forskelle, der er på Danmark og Tyskland – to lande, der ellers ligner hinanden. En række af disse forskelle beskrives i denne bog.

Eksempelvis kommer kun ganske få af børnene i det vestlige Tyskland i vuggestue eller dagpleje. Det er en væsentlig grund til, at tyske kvinder i gennemsnit kun får 1,3 børn, hvor danske kvinder får 1,8.

Til gengæld betyder den lavere skat i tyskland ikke så meget, som man måske skulle tro. For de fleste tyskere skal blot betale tilsvarende mere til forskellige forsikringer.

Tyskerne er gode til at feste, men festerne er forskellige i de forskellige egne af landet. Læs her om festerne og hvor de holdes.

Bogen er skrevet af den tyske historiker Martin Groh, der både taler og skriver dansk og har et indgående kendskab til både tyske og danske forhold.

Tyskland 2

Det gamle toldsted Pfalzgrafenstein ligger midt i Rhinen med borgen Gutenfels i baggrunden.

Den tyske hverdag

Indhold

	side
Det tyske livsforløb	4
Opdragelse og uddannelse	15
Indkomst og arbejdsforhold	25
Socialvæsen og sundhed	29
Forbrug og levevis	37
Folkelige traditioner	48
De tyske medier	64
Kulturlivet	73
Register	94

Det tyske livsforløb

Hilser hinanden på mange måder

Når tyskerne hilser på hinanden, siger de »Guten Morgen« om morgenen, »Guten Tag« fra om formiddagen til om eftermiddagen og »Guten Abend« om aftenen. Tager de afsked, hedder det på tysk »Auf Wiedersehen«, og godnat hedder »Gute Nacht«.

Men der er også mindre formelle hilsener. Når man mødes, kan man sige »Hallo« eller »Na? Wie geht's«, og når man går, kan man sige »Tschüs«, »Tschö«, »Tschau« eller »Tschüssi«. Men mens man i Sydtykland byder hinanden velkommen med »Grüß Gott« eller »Servus« og bruger »Pfiat di Gott« eller »Ade« som afsked, siger folk i det nordlige Tyskland kort »Moin« eller »Moin, Moin« – både når de mødes, og når de skilles!

»Mahlzeit« siger kollegerne til hinanden, når de mødes omkring middags-tid eller på vejen til kantinen. Inden man begynder måltidet, skal man huske at ønske »Guten Appetit« til naboerne ved bordet. Når folk kommer til at nyse, ønsker man »Gesundheit«. Og en tysker, der råber »Ihhh« ved synet af en stor edderkop, gør det bestemt ikke af glæde!

Tyskland er et regionalt og socialt meget forskelligt land. Og de nævnte eksempler giver endda kun et overfladisk indtryk af, hvor store forskellene i virkeligheden er.

Tyskerne får ikke mange børn

De tyske kvinder får ikke mange børn. I gennemsnit får kvinderne 1,3 børn, hvor det tilsvarende tal i Danmark er 1,8. I halvdelen af alle tyske parforhold er der kun ét barn.

Det skyldes nok ikke, at kvinderne er modstandere af at få børn. Men vilkårene for tyske kvinder er væsentlig ringere, end de er for danske kvinder.

Vuggestuer og dagpleje er slet ikke udbygget i samme grad som i Danmark, og det er en udbredt holdning, at kvinderne skal blive i hjemmet, indtil børnene er blevet mindst tre år. Det gør det især svært for veluddannede kvinder at vende tilbage til deres arbejde.

De tyske kvinder føder også i lighed med de danske deres børn i en højere alder end før. Også det er med til at nedsætte fødselstallet.

Ligesom i Danmark føder de fleste kvinder på sygehus, hvor mange tager imod tilbud, der kan gøre fødslen mindre smertefyldt. Næsten en fjerdedel af de fødende får rygmarvsbedøvelse, og et tilsvarende antal får kejsersnit.

Efter fødslen skal barnet meldes til »Standesamt«. Det er en særlig kommuneafdeling, som tager sig af visler og registrering af fødsler og dødsfald. Det giver barnet en fødselsattest, som ledsager det gennem hele livet. På attesten står barnets for- og efternavn, dets køn, hvor og hvornår det blev født, og hvem dets forældre er.

Det første barn kan få både faderens eller moderens efternavn, hvis de da ikke har valgt et fælles efternavn. Dette efternavn kommer så til at gælde alle følgende børn i ægteskabet.

De mest populære fornavne er for pigernes vedkommende Marie, Sophie, Maria, Anna, Leonie, Lea og Laura. På drengenes side er det Maximilian, Alexander, Paul, Leon, Lukas, Luca og Felix.

Forældrene får som i Danmark

udbetalt børnepenge. For hver af de tre første børn betales cirka 1150 kroner om måneden, for følgende børn cirka 1350. Pengene udbetales normalt til det fyldte 18 år, men unge under uddannelse kan – gennem deres forældre – få udbetalt pengene ud over denne tid. Dog højst til de er fyldt 25 år.

Et stigende antal børn fødes uden for ægteskab, og en lov i 1998 styrkede deres retsstilling. Men antallet er meget forskelligt i de forskellige egne af Tyskland. I den sydvestlige del af det mere konservative Baden-Württemberg fødes kun 18 procent uden for ægteskab, mens andelen er 61 procent i den østtyske delstat Mecklenburg-Vorpommern.

Der er flere grunde til sådanne forskelle. Moralske anskuelser og traditionelle familiemønstre spiller en langt større rolle i det katolsk prægede

Sydtyskland, end det gør i det tidligere Østtyskland. Samtidig betød den fulde beskæftigelse og den gode dækning med børnehaver under det kommunistiske styre, at kvinderne her kunne klare sig som enlige mødre.

Dåb, konfirmation og andre fester

At børnene bliver døbt, er ikke længere helt så almindeligt som i Danmark. Antallet af dåbshandlinger er faldet med næsten 50 procent siden 1960. Hvert år døbes dog stadig cirka 430.000 børn – nogenlunde lige mange i hver af de to store kirker.

Dåben fejres som i Danmark med

Der fødes færre børn i Tyskland end i Danmark, men man ser dog barnevogne som her i Lübecks gågade.

Det gælder især balletten med korpserne i Hamborg, Stuttgart og Berlin i spidsen.

Også de mange festivaler er med til at gøre et yngre publikum kendt med den klassiske musik. Koncerterne foregår tit på usædvanlige steder som for eksempel slotte eller lader eller under åben himmel.

Et af de første af disse moderne festspil var »Schleswig-Holstein Musikfestival«, der første gang optrådte i 1986. Senere fulgte blandt andet det internationale »Musikfestspiele Saar« og den østtyske »MDR Musiksommer«.

Den mest kendte festival er naturligvis Wagner-festspillene i Bayreuth, der besøges af musikinteresserede fra hele verden. De ledes stadig af familien til den berømte opera-komponist.

De fleste festivaler i Tyskland dyrker dog rock-musikken. Der er knap hundrede af dem. To af de ældste og største er »Rock am Ring« i Eifel-bjergene ved Rhinen og »Tollwood-Festival« i München. Den sidste har såvel en sommer- som en vinterafdeling.

Ved andre festivaler står jazzen i centrum. Det gælder for eksempel »Deutsches Jazzfestival Frankfurt«, »Dixieland-Festival« i Dresden, som er Europas største, og Østersø-festivalen »JazzBaltica« i Slesvig-Holsten. Den holdes på »Landeskulturzentrum« i landsbyen Salzau ved Selenter søen øst for Kiel.

En noget anden karakter har »Bardentreffen« i Nürnberg, der har fået sit navn efter »barde«, der betyder skjald – dvs. en digter, der selv synger sin poesi. Til denne festival kommer interesserede i folkemusik fra ikke bare Tyskland, men hele Europa.

Folkemusik spiller en stor rolle for

tyskerne. Den synges eller spilles med traditionelle melodier og ofte med tekster på lokale dialekter.

Men den konkurrerer med den moderne schlagermusik med pop- og rock-melodier og simple tekster. Meget af denne musik kommer fra USA og England, og den er så dominerende i radioen, at der med mellemrum rejses krav om en kvote for tysksproget musik.

Kravet er til at opfylde, for der findes mange tyske bands og sangere, der altid har sunget på tysk og har haft succes med det. Der findes ligefrem en hel musikretning, der hedder »Neue Deutsche Welle« – den nye tyske bølge.

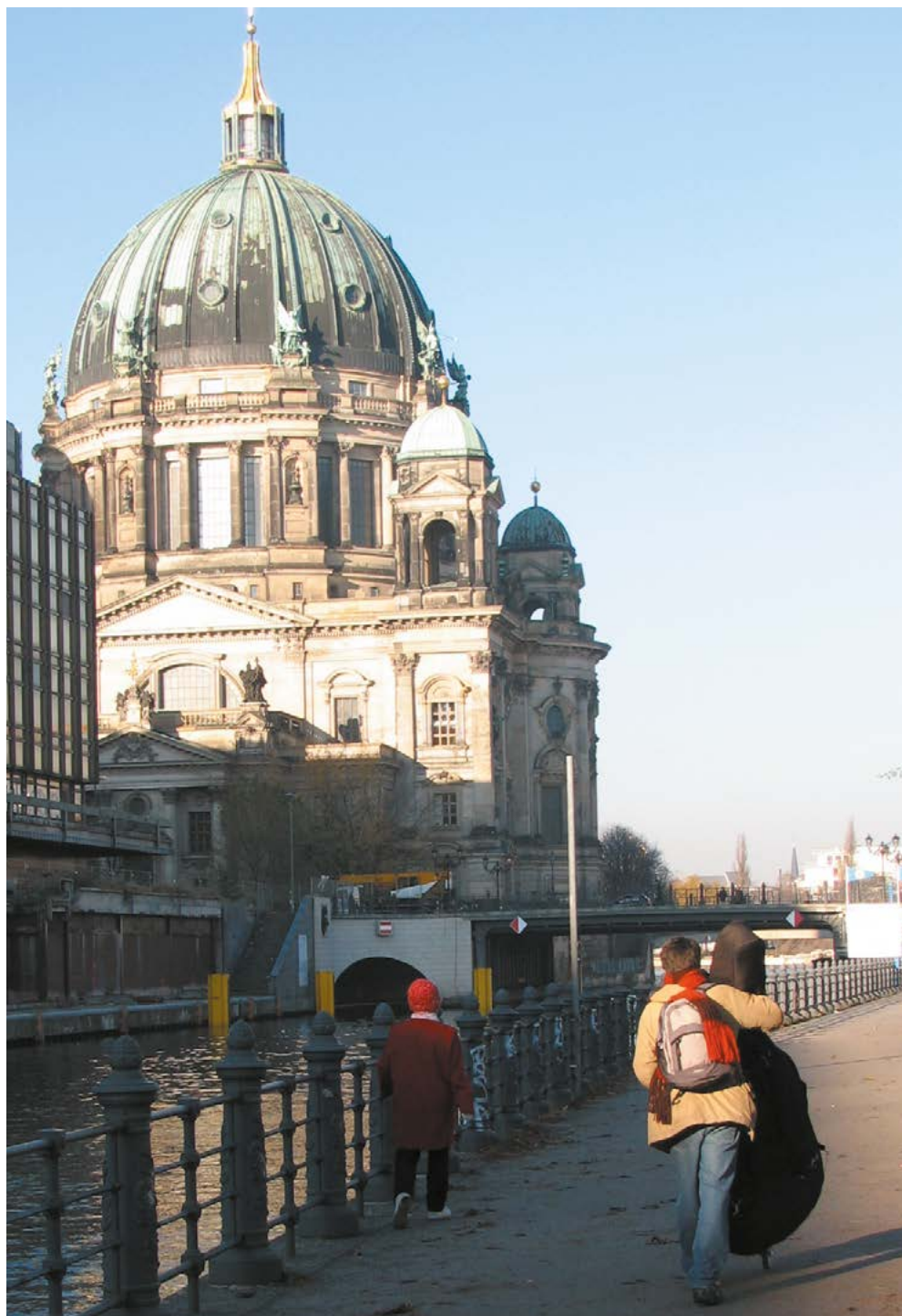
Siden 1980'erne har der faktisk været en stærk interesse for tysksproget musik. Derimod deltager færre end før i korlivet, selvom der stadig er omkring 40.000 tyske kor, der har knap 2 millioner medlemmer.

Uddannelsesmulighederne er gode. Der er hele 23 højskoler for musik, 11 musikkonservatorier og ni skoler for kirkemusik. Derudover tilbyder 65 universiteter musik som studiefag.

Musikundervisning er pligtfor alle offentlige skoler, og man regner med, at hver fjerde unge tysker lærer at synge eller at spille på et instrument på en af de over 1000 kommunale musikskoler.

Så der skulle være rig mulighed for at opdage og fremme kommende talenter.

Domkirken i Berlin huser et af Tysklands ældste og mest anerkendte drengekor – Staats- und Domchor Berlin. I februar 2007 mindedes det med flere koncerter den dansk-tyske komponist Dietrich Buxtehude, som døde i 1707 i Lübeck.

- Abort 12
 Advent 51-52
 Aftenskoler 24
 Alkohol 38
 Allehelgen 50
 Apoteker 30
 Arbejdsforhold 25-26
 Arbejdsløshed 28, 31-33, 36
 Arkona 44-45
 Augstein, Rudolf 64
 Aviser 65-66
 Bauhaus 77, 81
 Begravelser 14
 Berlin 63, 75, 77, 80
 Beuys, Joseph 80
 Biblioteker 75, 85-86
 Biikebrennen 62
 Biler 38, 63
 Boliger 39-41
 Bonn 79-80
 Brandvæsen 47
 Brecht, Bertolt 85
 Bremen 60-61
 Bryllup 8-10
 Buxtehude, Dietrich 90
 Bygningsfredning 74-75
 Bøger 83, 85-86
 Böll, Heinrich 85
 Børneinstitutioner 4, 15-16
 Børnepenge 4
 Cranach, Lucas 80
 Dietrich, Marlene 87
 documenta 79
 Domstolen i Karlsruhe 38-39, 72
 Dresden 40, 84, 91
 Dukketeater 89
 Døb 5-6
 Erhvervsuddannelser 21
 Eurosamarbejdet 32, 37
 Fagbevægelsen 26
 Fassbinder, Rainer Joseph 88
 Faste bogpriser 85
 Fastelavn 48-49
 Fattigdom 36
 Ferier 20, 25, 44-46
 Fester 10-11, 48-63
 Festtaler 9
 Film 87-88
 Flag 47
 Focus 66
 Fodbold 46
 Forbrug 37-38
 Foreninger 46-47
 Forlovelse 8
 Forældrepenge 13-14
 Frankfurts bogmesse 85
 Friedrich, Caspar David 77, 80
 Fængsler 38-39
 Fødselsdag 8
 Fødsler 4, 14
 Gadebørn 16
 Gamle 34
 Gaver 8
 Gebyrer 30
 Goethe, Johann Wolfgang von 85-86
 Goethe-institutter 73-74
 Grass, Günther 85
 Gutenberg, Johannes 60
 Gymnasier 18-19
 Halle 60
 Hamborg 61, 77, 79
 Hannover 62
 Hartz-pakken 32-33, 36
 Herzog, Roman 57
 Hilsener 4
 Historiske museer 80
 Hjemløse 16, 38
 Holbein, Hans den Yngre 80
 Idræt 47
 IKEA 38
 Indvandrere 12, 19-20, 26, 41, 54
 Jazz 92
 Jul 51-54
 Julemanden 53
 Jøder 13, 55, 80-81
 Kandinsky, Wassily 80
 Karlsruhe, Forfatningsdomstolen 38, 72
 Karakterer 19-20
 Karneval 49-50, 62
 Kassel 79

- Katolikker 6-7, 48, 50-52
 Kiel 58-59
 Kirchweih 57
 Klee, Paul 80
 Kollwitz, Käthe 56
 Koncentrationslejre 81
 Konfirmation 6-7
 Kor 92
 Kriminalitet 38
 Kulturpolitik 73-77
 Kunst 74-77, 79-80
 Kvinder 4, 11-12, 34-35
 Köln 51, 77
 Leipzig 85-86
 Leipzigs bogmesse 85
 Ligkister 14
 Lukkelov 26
 Luther, Martin 50, 80
 Læger 30
 Lærere 17
 Lønforhandlinger 26
 Mad 41-42, 53
 Magasiner 66-67
 Mainz 60
 Majtræer 62
 Mallorca 43
 Mann, Thomas 85
 Medicin 30-31
 Medier 64-72
 Merkel, Angela 67
 Mortensdag 51
 Musik 90-92
 Muslimer 54-55
 München 58
 Müntefering, Franz 67
 Møbler 38
 Måltider 8, 41
 Narkotika 38
 Navne 4
 Nazismen 73, 80
 Nietzsche, Friedrich 85
 Nolde, Emil 80
 Nytårsaften 55
 Oberammergau 90
 Ole Lukøje 69
 Operaer 91
 Orlov 13-14
 Overvægt 41
 Pebersvende 8
 Pensioner 11, 28, 34
 Plejehjem 34-35, 36
 Polterabend 8-9
 Pressefrihed 64
 Privatskoler 18
 Professorer 23-24
 Protestanter 6-7
 Påklædning 8
 Påskeæg 48
 Radio 70-72
 Ramadanen 54
 Rasmus Klump 71
 Registrering 4
 Reinheitsgebot 42
 Reklamer 69, 72
 Religion 10
 Restauranter 38, 41-42
 Retsvæsen 46
 Rhinen 3
 Rock-musik 92
 Romersk fæstning 82
 Rügen 44-45, 89
 Saalburg 82
 Samtaler 10
 Sandmännchen 69
 Sange 9-10
 Sankt Nikolaus 52
 Schiller, Friedrich 85-86
 Schröder, Gerhard 32-33, 73
 Skatter 28
 Skibsfart 3
 Skoler 16-20
 Skorstensfejere 10, 56
 Skytter 47, 62
 Skål 10
 Sociale forhold 36, 47
 Sociale ydelser 27-28
 Spiegel 64, 66-68
 Springer-forlaget 66
 Stern 67
 Strauss, Franz-Josef 64

Studiestøtte 23
 Størtebeker, Klaus 89-90
 Sygeforsikring 28-30
 Sygehuse 30-31
 Synkronisering 70-71
 Tandstikkere 10
 Teatre 88-89
 Tiltale 11
 TV 66-71
 Trabanter 63
 Uddannelse 16-24
 Udenlandske studerende 22-23
 UNESCO-kulturarv 83-84
 Ungdomsindvielse 6-7
 Unge 6-8
 Universiteter 22-23
 Valborgsaften 62
 Vand 43
 Vin 43
 Wagner, Richard 90, 92
 Weimar 75, 85-86
 Weiszäcker, Richard von 56
 Xanten 82
 Ægteskaber 12
 Ægyptisk kunst 76
 Økologi 42
 Øl 43-44
 Østtyskland 5-6, 27, 30, 39-40, 80

Billedfortegnelse:

picture-alliance / dpa: side 3, 7, 10, 31, 33,
 47, 48, 54, 55, 56, 58, 59, 74, 78, 83, 90, 91
 picture-alliance / ZB: side 19, 23, 63, 71,
 86
 picture-alliance / akg-images: side 61
 picture-alliance / KNA-bild: side 7
 Marianne Skovmand: omslag, side 9, 13,
 15, 39, 45, 51, 53, 75, 76, 77, 79, 81, 84, 87,
 89, 93
 Torsten Skovmand: side 5, 16, 17, 21, 25,
 27, 29, 35, 37, 40, 42, 43, 65, 82

I serien udkommer desuden:

Tyskland 1. Martin Groh:
 Det moderne Tyskland
 Tyskland 3. Sven Skovmand:
 Tysklands historie
 Tyskland 4. Sven Skovmand:
 Tysklands betydning for Danmark
 Tyskland 5. Sven Skovmand:
 Det danske mindretal i Sydslesvig
 og andre mindretal

Martin Groh:

Tyskland 2: Den tyske hverdag
 2. udgave e-bog
 © Forlaget Hedeskov
 Elektronisk bearbejdning:
 Torsten Skovmand
 Redaktør: Sven Skovmand
 Ombrydning og kort:
 Marianne Skovmand

Udgivet af Forlaget Hedeskov,
 Stendyssevej 56, Stenvad,
 8586 Ørum Djurs
 Tlf. 7020 1864, sven@samtid.dk

*Omslagsbilledet viser vejarbejde i gang ved
 Brandenburger Tor i Berlin*

Tyskland 3

Tysklands historie

Sven Skovmand

Tyskland har ikke en historie, sådan som Danmark har. For igennem det meste af landets tid har det været delt i mange stater, der hver for sig har haft deres egen udvikling og historie. Først i 1871 fik man en fælles tysk stat.

Det tyske område har heller ikke altid været det samme. På Karl den Stores tid boede der kun tyskere i den vestlige del af det nuværende Tyskland. Siden koloniserede tyskerne vældige områder mod øst, som de beboede, indtil store dele måtte afstås til Polen og Rusland efter 2. Verdenskrig. Men landet er stadig større, end det var for tusind år siden.

Tyskerne havde et hovedansvar for de to verdenskrige, der skabte store ulykker og også ramte tyskerne selv. Men tyskerne er i modsætning til de fleste andre folk klar over de misgerninger, de har begået, og afslører dem skånselsløst.

I dag behøver ingen frygte de tyske våben. Men måske den tyske konkurrenceevne, for Tyskland har i flere år været det land i verden, der har haft den største eksport.

Indhold

	side
Det opdeltede Tyskland	4
Reformationen og trediveårskrigen	12
Prøjsen bliver stærkt	23
Tysklands samling	30
Det stærke tyske rige	37
1. Verdenskrig	42
Weimar republikken	51
Tysklands gyldne tid	56
Nazisterne får magten	58
Det nazistiske diktatur	63
Optakten til 2. Verdenskrig	69
2. Verdenskrig	73
Det delte Tyskland	84
Tyskland forenes	93
Register	98

Det opdelte land

Tyskland er et langt større land end Danmark, og det har femten gange så mange indbyggere – over 80 millioner.

Men sådan har det ikke altid været.

I mange hundrede år var Tyskland opdelt i næsten 300 fyrstestater. Enkelte af dem var ganske store. Det gjaldt således Bayern, Sachsen og Prøjsen. Men de fleste af staterne var små – langt mindre end Danmark.

Tyskland havde også store byer. De blev kaldt for rigsstæder og styrede helt sig selv.

Alle disse stater hørte under den tyske kejser, men han havde ikke megen magt over dem. I praksis kunne staterne og byerne gøre, hvad der passede dem.

Først i 1871 blev Tyskland en samlet stat, men landet er stadig påvirket af sin fortid.

Man har nok en hovedstad i Berlin, men den spiller slet ikke samme rolle som Paris i Frankrig eller København i Danmark.

Store byer som Hamborg, Köln, München, Stuttgart og Leipzig har hver på deres måde vigtig betydning for Tysklands kulturelle og økonomiske udvikling.

Det gør Tyskland til et af de mest spændende lande i Europa.

Kongerne var svage

Hvorfor er det gået så meget anderledes i Tyskland end i Danmark?

Den vigtigste grund er, at de tyske konger aldrig fik så megen magt som de danske. Fra starten var Tyskland opdelt i mindre områder, *len*, som havde en høj grad af selvstændighed. Stærke

konger og kejsere kunne i en tid holde dem nede, men deres magt ophørte, når de døde. Man havde ikke som i Danmark den faste regel, at en konges ældste søn skulle overtage magten efter sin far.

Tværtimod fik man i 1356 indført den bestemmelse, at kongen – som nu blev kaldt kejser – skulle vælges af de syv mægtigste fyrster i landet.

Disse fyrster blev kaldt for kurfyrster, og de sørgede for, at kejserne fik så lidt magt som muligt.

Det var godt for Danmark, som jo mod syd grænsede op til de tyske områder. Tyskland blev aldrig så farligt for os, som det ville have været, hvis det havde været en virkelig stærk stat.

Tvang romerne tilbage

Tyskerne taler som danskere, nordmænd, svenskere, hollændere og englændere et germansk sprog, og det har de formentlig gjort i mindst 10.000 år. De var store krigere, og selv den romerske kejser Augustus måtte opgive at erobre deres land.

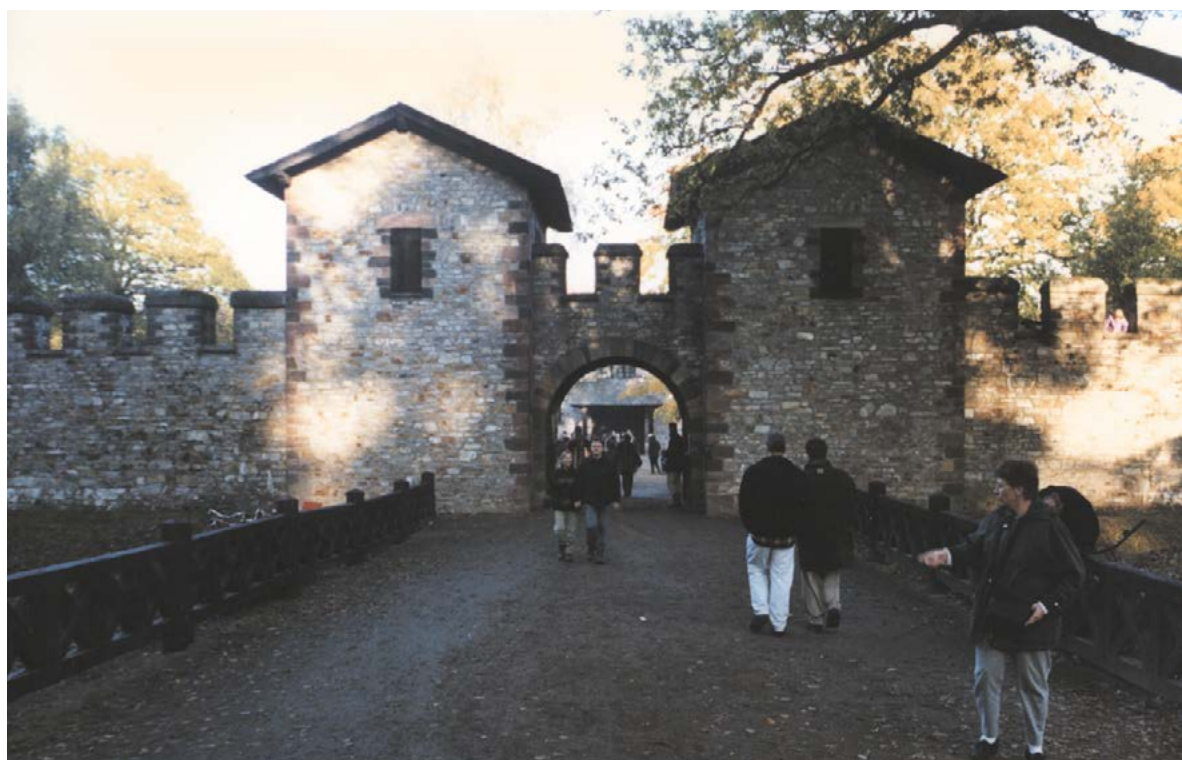
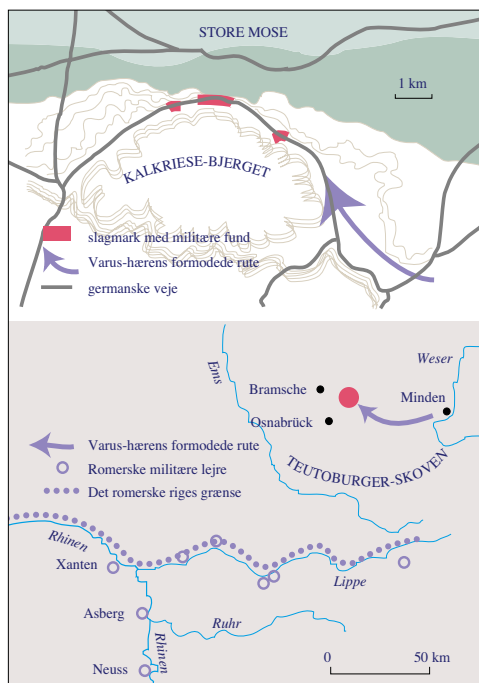
Romerriget rådede på den tid over alt land, der lå vest for floden Rhinen, og Augustus sendte i år 6 en stor hær over floden og ind i det germanske område. Men de tyske germanere ville ikke stå under romerne, og tre år senere tvang de romerne til at trække sig tilbage.

Germaneren Hermann var gået i romersk krigstjeneste under navnet Arminius og var blevet en fremragende officer. Han fik i al stilhed samlet en stor germansk hær, og i år 9 overfaldt han romerne ved en mose, der lå nordøst for den nuværende by Osnabrück.

Romerne blev lokket til at marchere ind på en snæver sti mellem mosen og et højt bjerg, der hed Kalkriese. Her overfaldt og dræbte germanerne de romerske soldater, som ikke kunne slippe bort. Mellem 15.000 og 20.000 mistede livet, deriblandt hærens leder, Publius Varus, der begik selvmord.

Nederlaget var et chok for kejser Augustus. Man fortæller, at han i fortvivelse slog hovedet mod væggen og råbte »Varus, giv mig mine legioner tilbage«. Og hverken Augustus eller hans efterfølgere søgte siden at gå over Rhinen.

Til højre ses området ved Kalkriese, hvor en stor romersk hær blev hugget ned af germanerne. Foruden ses den rekonstruktion af en romersk grænsenfæstning, som er opført ved Saalburg.

er rejst mod vest siden genforeningen, og selvom 1,3 millioner tyskere er rejst den modsatte vej, har Østtyskland altså mistet 900.000 indbyggere.

Det minder om tiden før murens fald, og som dengang er det de unge og driftige folk, der rejser.

Og i dag er det ikke muligt at opføre en ny mur, der kan standse denne udvandring.

Problemer med ØMU'en

Da Tyskland blev genforenet, forventede de fleste i nabolandene, at udvidelsen ville kunne gøre Tyskland til en endnu stærkere stat, end landet allerede var. Derfor krævede Frankrig, at EU-samarbejdet skulle udbygges, så Tyskland blev knyttet endnu tættere til det.

Det førte til vedtagelsen af Maastricht-traktaten og den dertil hørende aftale om økonomisk og valutamæssigt samarbejde, ØMU'en. EU-landene skulle nu have en fælles valuta, Euroen, som i Tyskland skulle afløse D-marken.

D-marken var Tysklands stolthed og en af verdens mest solide valutaer. Derfor stillede tyskerne skrappe betingelser for, hvordan Euro-samarbejdet skulle foregå. Det årlige underskud på de offentlige budgetter måtte således ikke overstige 3 procent af det enkelte lands samlede årlige indtægter – brutto-nationalproduktet.

Ironisk nok kom indførelsen af Euroen den 1. januar 1999 netop til at ramme Tyskland. Udgifterne kom nemlig i flere år til at overstige indtægterne med mere end de 3 procent.

Det skyldtes ikke kun, at genopbygningen af Østtyskland kostede mange penge. Det skyldtes i lige så høj grad, at tyskerne skar ned på deres forbrug og i stedet satte deres penge i banken. Det skabte arbejdsløshed, og den stigende

arbejdsløshed fik folk til at skære endnu mere ned på deres forbrug – af frygt for selv at blive arbejdsløse.

Det betød, at de offentlige kasser i Tyskland fik underskud. Ikke alene skulle der betales mere understøttelse til de arbejdsløse. Skatterne gik også ned, fordi arbejdsløse ikke betaler så meget i skat som folk, der er i arbejde.

Heldigvis ser det ud til, at udviklingen er ved at vende.

Det tyske erhvervsliv er nemlig meget konkurrencedygtigt, og Tyskland har i flere år været det land i verden, der har den største eksport. Det har allerede fået arbejdsløsheden til at falde, og det kan formentlig genskabe den tillid, der er nødvendig, for at Tyskland igen kan få en sund økonomi.

Ser fortiden i øjnene

Tyskland er selv efter genforeningen et væsentlig mindre land, end det var efter 1. Verdenskrig, for slet ikke at tale om tiden efter 1871. Men tyskerne har ikke som i 1919 nogen forestilling om, at grænserne kan ændres, og demokratiet er helt anderledes fast forankret, end det var under Weimar-republikken.

Hvad der især er løfterigt, er tyskeres holdning til de forbrydelser, der blev begået, mens nazisterne var ved magten. I stedet for at fortrænge den uhyggelige fortid har tyskerne erkendt, hvad der skete, og et blad som *Der Spiegel* blotlægger skånselsløst de forbrydelser, der blev begået.

Historien kan man ikke lave om på, men man kan ændre opfattelsen af den. Og på det punkt har tyskerne vist et mod og en erkendelse, som andre lande kan lære af.

Siegessäule i Berlin.

- Aachen 8
 Adenauer, Konrad 86, 93
 Aflad 12-13
 Alsace-Lorraine 20, 35-36, 40, 44, 77
 Arbejdsløshed 59, 67-68, 95-96
 Arkitektur 56
 Arminius 4-5
 Augsburg-forliget 16-17
 Augstein, Rudolf 88
 Bach, Johann Sebastian 21
 Barokken 21
 Barokmusik 21
 Bayern 49-50, 62
 Belgien 43-44, 52, 76-77
 Berlin 31, 85-86, 91, 94-95
 Berlin-blokaedem 85
 Berlin-konferencen 39
 Berlinmuren 90-91, 93
 Berufsverbot 88
 Besættelseszoner 84-85
 Bismarck, Otto von 33-34, 38-41
 Bombardementer 78, 82
 »Bomber Harris« 82
 Bondeoprør 14
 Bonn 86, 94
 Brandt, Willy 91-92
 Bremen 9
 Brest-Litovsk-freden 46
 Brüning, Heinrich 60
 Byer 7-9
 Bøhmen 16-18
 Calvin 13-14
 Canossa 10
 Chamberlain, Neville 69-72
 Christian den 4. 18-19
 Churchill, Winston 46, 74-75, 78
 Compiègne, jernbanevogn 50, 75, 79
 Curzon-linjen 72
 Danmark 4, 10, 18-19, 24, 29-30, 32-33, 48, 76
 Delstater 86
 D-marken 85, 94, 96
 Dolkestødslegenden 54
 Domstolen i Karlsruhe 88
 Dresden 83
 Duisburg 7
 Dunkerque 77
 Ebert, Friedrich 50-51, 54
 Einstein 56
 England 24, 43, 46, 69-72-78
 Erhard, Ludwig 87
 EU 88
 Eupen-Malmédy 52
 Euroen 96
 5 procent-reglen 86
 Film 56, 67
 Finland 74-75
 Folkeforbundet 52
 Forfatningsdomstolen 88
 Frankfurt am Main 8, 28, 31-32
 Frankrig 18-20, 24, 26, 28, 34-35, 40, 44-45, 59, 69-78, 88
 Frederik Barbarossa 10
 Frederik den Store 23-27
 Furtwängler, Wilhelm 66-67
 Fællesmarkedet 88
 1. Verdenskrig 43-50
 Gallipoli 45
 Gaulle, Charles de 76
 Gestapo 63-64
 Gorbatsjov, Mikhail 93
 Grimms eventyr 30
 Gropius, Walter 56
 Grundloven af 1949 85-86
 Grækenland 79
 Gustav Adolf 19
 Göring, Hermann 60, 63, 75, 78
 Habsburgere 11, 16-19
 Hambach-fest 31
 Hamborg 8-9, 24, 82
 Hanseforbundet 9-10
 Himmler, Heinrich 63, 75
 Hindemith, Paul 56, 67
 Hindenburg, Paul von 54, 59, 63
 Hitler, Adolf 59-83
 Hitlerjugend 67
 Holsten 30, 33-34
 Huguenotter 13, 26
 Hunner 6
 Indvandring 89-91
 Inflationen 54-55
 Italien 69, 79, 82
 Jena 26
 Jernbaner 37
 Jesuitter 16-17
 Jugoslavien 79
 Jyllandsslaget 46-47
 Jøder 62, 64-65
 Kalkriese 5
 Kampvogne 46-47, 76, 80-81, 83
 Kandinsky, Wassily 56
 Kapp-kuppet 54
 Karl den Store 6, 10
 Karl den 5. 11-12, 14-15

- Kejsere 4, 10, 26, 34-35
 Khrustjov, Nikita 93
 Kielerkanalen 42
 Klee, Paul 56
 Koblenz 7-8
 Kohl, Helmut 94-95
 Kolonier 38-40, 52
 Kolonisering mod øst 6-7
 Kommuniste 50, 60, 86, 94
 Konzentrationslejre 64
 Krigserstatning 53-54, 57, 59
 Krystalnatten 64-66
 Kul- og Stålfællesskabet 88
 Kunst 56
 Kurfyrster 4
 Kursk 81
 Köln 7
 Königsberg 23
 Lenin, Vladimir Iljitj 45
 Leningrad 80
 Lensmænd 4, 6-7, 10
 Liebknecht, Karl 50
 Litteratur 56
 Locarno-aftalen 57
 Ludendorff, Erich 46, 48
 Lusitania 47
 Luther, Martin 12-14
 Luxembourg, Rosa 50
 Lübeck 8-9
 Magdeburg 21
 Maginot-linjen 69, 76
 Mainz 7
 Marshall-hjælp 87
 Maskingeværer 44
 Matrosernes oprør 49
 Melanchton, Philipp 12-13
 Militær 52-53, 68, 69
 Modreformationen 14-16, 21
 Modstand mod Hitler 67, 72, 83
 Musik 2, 56, 66-67
 Mussolini, Benito 69, 78-79
 München 62
 München-forliget 70-71
 Napoleon Bonaparte 26, 28
 Napoleon den 3. 34
 NATO 88
 Naturvidenskab 56
 Nazisterne 62, 86
 Neutrale lande 48
 Niemöller, Martin 67
 Nolde, Emil 66
 Norge 74-76
 Normandiet 82-83
 Nürnberg 37
 OEEC 87
 Olie 79-80, 83
 Oplyst enevælde 26
 Papen, Franz von 60-61
 Paris 34
 Paver 10, 13-16, 67
 Pearl Harbor 82
 Pebersvende 10
 Pengeforringelsen 54-55
 Pétain, Philippe 78
 Polen 23-26, 52, 57, 71-74
 Protestanter 14
 Prøjsen 23-29, 60
 Rastatt-oprøret 32
 Reformationen 12-15
 Regensburg 22
 Revolutionen 1848 30, 32
 Rhinlandet 52, 55, 57, 69
 Richelieu 18-20
 Riefenstahl, Leni 67
 Rigsdagen 22
 Rigsdagsbranden 63
 Romantikken 30
 Romerne 4-5, 7
 Rommel, Erwin 83
 Roosevelt, Franklin D. 83
 Rousseau, Jean-Jacques 30
 Rumænien 79
 Rusland 24-25, 32-33, 40, 45-46, 60
 Russiske revolution 45-46
 Rügen 68
 Röhm, Ernst 64
 SA 60-64
 Saar 52, 84
 Sanssouci 29
 Sarajevo 43
 Schacht, Hjalmar 56, 67-68
 Schleicher, Kurt von 59-60, 64
 Schlesien 23-26
 Schlieffen-planen 42-44
 Schönberg, Arnold 56
 Serbien 43
 Sidste mohikaner 24
 Siegessäule 33, 97
 Skyttegrave 44-45
 Skærsilden 13
 Skånemarkedet 8
 Slaviske folk 6
 Slesvig-holstenere 32-33
 Socialdemokrater 40, 50-51

Socialpolitik 40
 Sovjetunionen 45-46, 60, 72-74, 78-81, 92-94
 SS 63-64
 Spiegel 88, 96
 Stalin, Josef 72-73, 80
 Stalingrad 80-81
 Stauffenberg, Claus von 83
 Strasbourg 20
 Strauss, Franz Josef 88
 Stresemann, Gustav 56-57
 Stænderforsamlinger 29
 Sudeterlandet 70-71
 Sverige 18-21, 74
 Sydtyrol 69
 Sydvestafrika 38
 Tannenberg 45
 Teater 56
 Telemann, Georg Philipp 21
 Tilly, Johann 18-19, 21
 Tjekkoslovakiet 70-72
 Toldunionen 30
 Trediveårskrigen 16-21
 Treuhandanstalt 95
 Trier 7
 Tyrkiet 45, 52
 Ubåde 46-47, 82
 Udvandring 38, 40
 Ungarn 51, 93
 Universiteter 26
 USA 46-48, 58, 82-84, 87-88
 Wallenstein, Albrecht 18-19
 Weimar-republikken 51-60
 Verdenskrisen 58-59
 Versailles 35
 Versailles-traktaten 52-54, 68-69
 Westfalske fred 20-21
 Vestfronten 44
 Vesttyskland 84
 Vichy-regeringen 77-78
 Wien 62
 Wienerkongressen 28
 Wilhelm den 1. 34-35
 Wilhelm den 2., 36, 41, 48-49
 Wilson, Woodrow 48, 52
 Wrangel 32-33
 Økonomi 86-87, 96
 Ølstuekuppet 62
 Østrig 23-25, 33-34, 51, 69
 Østrig-Ungarn 42-43, 51
 Østtyskland 89, 92-96

Billedfortegnelse:

picture-alliance / akg-images: 15, 50, 55, 57, 65, 66 - Hans Asemissen, 75, 79, 83
 picture-alliance / dpa: 8, 31, 36, 70, 87, 90, 92
 picture-alliance / ZB: 29, 94, 95
 picture-alliance / KPA TG: 27
 Marianne Skovmand: omslag, 33, 46, 68, 97
 Torsten Skovmand: 5, 9, 42

I serien udkommer desuden:

Tyskland 1, Martin Groh:
 Det moderne Tyskland
 Tyskland 2, Martin Groh:
 Den tyske hverdag
 Tyskland 4, Sven Skovmand:
 Tysklands betydning for Danmark
 Tyskland 5, Sven Skovmand:
 Det danske mindretal i Sydslesvig
 og andre mindretal

Sven Skovmand:
 Tyskland 3: Tysklands historie
 2. udgave e-bog
 © Forlaget Hedeskov
 Elektronisk bearbejdning:
 Torsten Skovmand
 Redaktør: Sven Skovmand
 Ombrydning og kort:
 Marianne Skovmand

Udgivet af Forlaget Hedeskov,
 Stendyssevej 56, Stenvad,
 8586 Ørum Djurs
 Tlf. 7020 18 64, sven@samtid.dk

Tyskland 4

Tysklands betydning for Danmark

Sven Skovmand

Tyskland 4

Tyskland har gennem årene spillet en stor rolle for Danmark – langt større, end vi til dagligt tænker på. Det giver denne bog en række eksempler på.

Fra Tyskland kom Kristendommen og senere Reformationen og Pietismen, der også gav os konfirmationen. Både juletræet og adventskransen er kommet fra Tyskland. Det samme gælder komponister som Weyse og Kuhlau, der for os er indbegrebet af alt dansk.

Tyske håndværkere og købmænd udviklede dansk erhvervsliv og skorstensfejere får stadig svendebrev på både tysk og dansk. Men tyskerne fik også noget til gengæld. De prægtige kirker i Lübeck er bygget for penge, som blev tjent på sildene i Øresund.

Den tyske erobring af Sønderjylland og senere nazismen og besættelsen 1940-45 har i en del år forpestet forholdet mellem danskere og tyskere. men vi må gøre os klart, at vi selv var skyld i, at vi mistede Sønderjylland. Og med hensyn til nazismens forbrydelser vedstår tyskerne åbent deres fortid. Derfor er Tyskland i dag et langt bedre land, end det før var.

Tyskland 4

Danevirke blev bygget til forsvar mod tyskerne. Men i dag går tyskere og danskere sammen om at restaurere anlægget. Her får en flok skolebørn et indtryk af udsigten fra volden mod syd.

Tyskland 4

Indhold

	side
Tyskerne og os	4
Hvad Kristendommen betød	6
Hansestæder og pebersvende	14
Da Holsten var under Danmark	20
Betydningen for kulturlivet	28
Romantikken kommer til Danmark	32
Forbindelsen afbrydes	38
Kampen om Sønderjylland	43
Krigene mod Danmark	51
Sønderjydernes hårde tid	60
Grænsekrav og besættelse	66
Danskheden i Sydslesvig	70
Et nyt forhold til Tyskland	76
Register	78

Tyskerne og os

Kan vi lide Tyskland? Kan vi lide tyskerne?

Mange danskere vil sikkert sige nej til disse spørgsmål – også fordi de måske er bange for tyskerne. Der er jo så mange af dem, og de har flere gange ført krig mod os.

Tyskerne tog Sønderjylland fra os i 1864, og i 1940 angreb de Danmark og holdt os besat til 1945. Det var ikke nogen rar tid for os.

Men det er forkert at dømme tyskerne ud fra disse begivenheder. For vi danskere har været i forbindelse med tyskerne i mere end tusind år. Og vi har gennem årene haft stor glæde af den påvirkning, vi har fået fra Tyskland.

Tyske tanker, tyske digtere, kunstnere og håndværkere har gennem århundrederne været til utrolig gavn for Danmark. Meget af den danske hverdag ville have været utænkelig uden den tyske påvirkning.

Tag bare en ting som konfirmationen. Den kom til Danmark, da den pietistiske tro i 1700-tallet kom til Danmark.

Juletræet har vi også fra Tyskland. Her fejrede man allerede i 1500-tallet julen ved at udsmykke et træ af rødgran, og skikken blev i 1811 indført på godset Holsteinborg på Sjælland af den indvandrede tysker Martin Lehmann. I dag gør vi for resten gengæld ved at sælge tyskerne en stor del af de træer, de skal bruge til jul.

Også adventskransen er kommet fra Tyskland. Det skete interessant nok i årene omkring 1940, hvor Danmark var besat af Tyskland. Men netop denne besættelse betød, at det var svært at indføre ting fra udlandet, og at folk derfor havde flere penge til overs, end de plejede at

have. Det udnyttede blomsterhandlerne, som nok ikke fortalte kunderne, at de havde fået idéen fra Tyskland!

Melodierne til Ingemanns morgensange har vi fra komponisten Weyse, der kom fra Altona i Holsten. Og musikken i det danskeste af alle danske skuespil, Elverhøj, er skrevet af komponisten Kuhlau, der indvandrede fra Hamborg til Danmark under Napoleons krige omkring år 1800.

Tyskerne har også gavnet den danske økonomi. Det gælder ikke mindst landbruget. Danske landmænd lærte af tyskerne, hvordan de skulle dyrke jorden, hvordan de skulle få de bedste husdyr, og hvordan de skulle malke køerne.

Jo, der er god grund til at se på Tysklands rolle igennem historien – og hvad Tyskland i fremtiden kan betyde for os.

Tyskland ligger ikke bare tæt på os geografisk. Tyskerne interesserer sig også for, hvad der sker i Danmark.

Spørg en englænder, en franskmænd eller en amerikaner om, hvad de ved om Danmark. De allerfleste ved næsten ingenting. Derimod ved tyskere tit forbavsende meget om forholdene hos os.

Men vi i Danmark interesserer os ikke på tilsvarende måde for Tyskland og for tyskerne.

Det kan man se på mange måder – også på, hvor meget vi sælger til Tyskland.

Sverige og Norge har tilsammen 14 millioner mennesker, hvor Tyskland har 80. Alligevel har vi i en årrække solgt flere varer til de to lande, end vi har gjort til Tyskland.

Der er ikke noget forkert ved, at vi sælger til vore nordiske nabolande. Men vi interesserer os givetvis ikke nok for vort naboland mod syd.

Tyskerne havde juletræer, længe før man fik dem i Danmark.

Billedet er fra hjemmet hos digteren Matthias Claudius, der hos os især er kendt

for salmen »Sig månen langsomt hæver«. Claudius, der levede i 1700-tallet, var en tid i København, men levede det meste af sit liv i Holsten.

Lübecks prægtige kirker og huse vidner endnu om den rigdom, byen hentede i Danmark. Stikket er fra omkring år 1700 – på den tid, hvor den danske komponist Diderik Buxtehude var organist i Marienkirche og blev opsøgt af blandt andre Johann Sebastian Bach.

Adventskranse 4	Drachmann, Holger 39
Als 58-59	Dybbøl 57-58
Altona 26-28	Egernførde 53
Ansgar 6	Ejderen 6, 27
Asbjørnsen og Moe 37	Ejderkanalen 26-27
Baggesen, Jens 29	Eksport 4
Bauhaus 39-41	Emkendorf 28
Berg, Claus 9	England 52
Besættelsen af Danmark 67-69	Europæiske nødvendighed 43, 54
Bibelen 12	Ewald, Johs. 29
Bismarck, Otto von 55, 58, 61	Eventyr 33, 37
Bissen, Vilhelm 37	Faste 14
Bonn-København erklæringerne 75	5 procent reglen 75
Brandes, Edvard 39	Flensborg 17, 50, 60, 63-65, 72-73
Brandes, Georg 39-42, 76-77	Flor, Christian 29, 46-47
Brorson, Hans Adolf 12-13	Flygtninge 69, 73
Byer 14-19, 26-27	Folkeafstemningen 1920 63-65
Christian den 1. 21, 43	Folkesagn 37
Christian den 3. 10-11	Folkestrejken 1944 69
Christian den 6. 13	Fortyskningen af Sønderjylland 60-63
Christian den 7. 30	Frankrig 60
Christian den 8. 47	Fredericia 52-53, 57
Christian den 10. 64	Frederik den 1. 11
Christiansfeld 12-13	Frederik den 2. 20
Claudius, Matthias 5, 28	Frederik den 6. 44, 46
Danevirke 6-8, 56-58	Frederik den 7. 49-52
Dansk design 41	Frederiks 18-19
Deling af Slesvig 50, 52	Frederiksstad 54

- Friedrich, Caspar David 37
 1. Verdenskrig 62
 Gade, Niels W. 35, 38
 Goethe, Johann Wolfgang von 35
 Gottorp 21-26
 Grevens Fejde 11
 Grimms eventyr 36-37
 Grundtvig, N.F.S. 33-34
 Grundtvig, Svend 33, 37
 Graasten 63
 Grønland 12
 Haderslev 44
 Hamborg 6-7, 20, 26-27
 Hans Egede 12
 Hansestæder 14-19
 Hanssen, H.P. 62
 Harald Blåtand 6-7
 Hauch, Carsten 29
 Hedeby 6, 14
 Hedeopdyrkning 18
 Heiberg, Johan Ludvig 29
 Herrnhuterne 13
 Hiort-Lorenzen, Peter 47-48
 Holberg, Ludvig 13, 32
 Holsten 20-24, 26-28, 31, 43-55
 Høegh-Guldberg, Ove 30-31, 44
 Høyen, N.L. 36-37
 Ikke-angrebspagten 67
 Ingemann, B.S. 34-35
 Isted 54
 Jacobsen, J.P. 35, 39
 Jernbaner 26, 61-63
 Juletræer 4-6
 Jydske Lov 17
 Jøder 68
 Karl den Store 6
 Kartoffeltyskere 18-19
 Kiel 24, 26-27, 29
 Kielerkanalen 27
 Kirkekunst 8-9
 Klopstock, Friedrich Gottlob 28-29
 Kløver 19
 Knivsbjerg 61
 Konfirmationen 13
 Kongemagten 15-17
 Kristendom 6-7
 Kristensen, Evald Tang 37
 Kristensen, Knud 74
 Krøyer, P.S. 39, 77
 Kuhlau, Friedrich 4, 35-36
 Kvæg 19
 Landbrug 18-19
 Landdagsvalg 75-76
 Landeværnet 66
 Lauenburg 59
 Lornsen, Uwe Jens 45-46
 Lotteri 28
 Ludvig Den Fromme 6
 Luther, Martin 10-12
 Lübeck 11, 14-16, 76, 78
 Malling, Ove 31
 Marx, Karl 42
 Mendelssohn-Bartholdy, Felix 35, 38
 Moltke, A.G. 29
 Mysunde 54, 58
 Møbelkunst 41
 Møntvæsen 15
 Neergaard, Niels 39
 Nielsen, Carl 38-39
 Notke, Bernt 9
 Oehlschläger 34
 Oldenburg 23
 Olshausen, Theodor 50
 Oplysningstiden 32
 Optanter 60-61
 Palladius, Peder 12
 Paulsen, Christian 46
 Pebersvende 16
 Pedersen, Vilhelm
 Pietismen 12-13
 Plattysk 17
 Pressefrihed 28-29
 Produktionselskaber 42
 Prøjsen 52-60
 Reformationen 10-12
 Rendsborg 51, 64
 Ribe 6, 14, 59
 Romantikken 32-37
 Rousseau, Jean-Jacques 32
 Rusland 23-24, 52-54
 Rødding Højskole 48-49
 Saldern, Caspar von 23-25
 Sankelmark 58
 Saxos Danmarkskrønike 7-8
 Schultz, J.A.P. 35-36
 Sildefiskeri 14-15
 Skamlingsbanke 48
 Skibe 14, 27
 Skolevæsen 12, 44, 72-73
 Skorstensfejere 17
 Skånemarkedet 14-15
 Slesvig 21-24, 43-50
 Slesvig-holstenere 44-54
 Socialdemokratiet 42

- Socialpolitik 39
 Sprog 12, 17-18, 30-31, 42, 44, 47-48, 54-55
 Steffens, Heinrich 33
 Store Nordiske Krig 22-23
 Struensee, Johann 28-30
 Stænderforsamlinger 46-48
 Suhm, Peter Frederik 31
 Svend Otto S. 36
 Svensk 18
 Sverige 22-23, 26
 Sydslesvig 70-76
 Tausen, Hans 10-11
 Thiele, Just Matthias 37
 Thyra Danebod 7
 Trykkefrihed 28-29
 Tscherning, A.F. 51-52
 Tyske kancelli 43-44
 Tyske mindretal 65-67
 Tønning 22
 USA 62, 67
 Valdemar den Store 7
 Vandrerbevægelsen 39
 Wandsbek 28
 Weyse, C.E.F 4, 34-35
 Wilhelm den 2. 41-42
 Wilsons 14 punkter 62
 Vogelgesang, Georg 66
 Wrangel, Fredrick 52
 Ærø 59
 Ørsted, H.C. 18
 Aalborg 67

- picture-alliance / dpa: 15 (Heintze), 35
 picture-alliance / ZB: 28, 40 (Jens Wolf)
 picture-alliance / akg-images: 5 (Heines Heine), 27, 38, 40 (Hilbrich)
 picture-alliance / : 78 (Helga Lode foto-agentur / Weiss
 Det Kongelige Bibliotek: 24, 29, 30, 31, 45, 49, 50, 51
 Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg: 39, 47, 53
 Grænseforeningen 17, 65
 Lolland-Falsters Stiftsmuseum: 59
 Centralbiblioteket i Flensborg: 48, 70, 71
 Landsarkivet i Aabenraa: 72
 Universitetsbiblioteket: 46
 De Slesvigske Hertuger: 10, 20, 22
 Københavns Bymuseum: 55
 Marianne Skovmand: 2, 8, 9, 19
 Torsten Skovmand: omslag, 16, 23, 26, 64
 Forlaget Vindrosens arkiv: 25
 Kim Furdal: 13, 63
 Ernst Jensen: 12
 www.bismarcktuerme.de: 81

I serien udkommer desuden:

- Tyskland 1, Martin Groh:
 Det moderne Tyskland
 Tyskland 2, Martin Groh:
 Den tyske hverdag
 Tyskland 3, Sven Skovmand:
 Tysklands Historie
 Tyskland 5, Sven Skovmand:
 Det danske mindretal i Sydslesvig
 og andre mindretal

Sven Skovmand:
 Tyskland 4: Tysklands betydning for Danmark
 2. udgave e-bog
 © Forlaget Hedeskov
 Elektronisk bearbejdning:
 Torsten Skovmand
 Redaktør: Sven Skovmand
 Ombrydning og kort:
 Marianne Skovmand

Udgivet af Forlaget Hedeskov,
 Stendyssevej 56, Stenvad,
 8586 Ørum Djurs
 Tlf. 7020 1864, sven@samtid.dk

Tyskland 5

Det danske mindretal i Sydslesvig og andre mindretal i Europa

Sven Skovmand

Tyskland 5

Det danske mindretal i Sydslesvig omtales især, når der er valg til landdagen i Kiel, og man kan se hvor mange, der støtter den danske liste.

Men mindretallet har også en hverdag, og hvordan er den? Kan man fastholde danskheden i et samfund, der er præget af tysk sprog og kultur? Kan ildsjælene bevare gnisten?

Disse spørgsmål søges besvaret i denne bog, der beskriver mindretallets mange arbejdsopgaver, muligheder og problemer.

Men bogen beskæftiger sig ikke kun med det danske mindretal. Den omtaler også friserne og det tyske mindretal i Sønderjylland, og den fortæller om de mange andre mindretal, der findes i Europa.

Forlaget Hedekov

Tyskland 5

Grænseovergangen mellem Danmark og Tyskland er ikke mere, hvad den har været.

Tyskland 5

Indhold

	side
Valget mellem dansk og tysk	4
De vigtige skoler	8
De andre skoler	13
Ungdomsforeningerne	17
Sydslesvigsk Forening	23
Sydslesvigsk Vælgerforening	25
Den danske avis i Flensborg	32
De danske biblioteker	35
Det danske sundhedsvæsen	37
Den danske kirke	39
Støtten udefra	40
Den dystre historie	43
Det stærke tyske mindretal	49
Ekspllosionen i Sydslesvig	51
Mindretallets problemer	57
Friserne – det andet mindretal	58
Det tyske mindretal	64
De andre mindretal	68
De to institutioner i Flensborg	79
De vigtigste mindretal	80
Register	82

Valget mellem dansk og tysk

Om forholdene i et mindretal

Er du dansker? Føler du dig som dansker?

Svaret giver sig selv for langt de fleste danskere – hvad enten de er fra Thy, København eller Bornholm.

Selvfølgerlig er de danske. De er jo født i Danmark, taler dansk til daglig og er født af danske forældre. At være dansk er så selvfølgerligt, at de aldrig tænker over det.

Tyskere fra Hamborg eller Berlin har det på nøjagtig samme måde. De føler sig som tyskere og tænker heller ikke over det til daglig.

Men der er folk, der har det anderledes.

Det gælder for eksempel mange af de børn og unge, der er født og vokset op i Danmark, men hvis forældre kommer fra andre lande. De må tit spørge sig selv om, hvad de egentlig er. Om de er danskere, eller om de er tyrkere eller pakistanere.

Og det gælder mange, der bor i det nordligste Tyskland – Sydslesvig – og det sydlige Danmark – Sønderjylland. Her finder man tyske statsborgere, der føler sig som danskere, og danske statsborgere, der føler sig som tyskere. Man finder også mange, der på samme tid føler sig som både tyskere og danskere, og som egentlig har svært ved at finde ud af, hvad de er.

De dansksindede i Sydslesvig og de tysksindede i Nordslesvig kaldes for *nationale mindretal*. Og de har været til, lige siden den dansk-tyske grænse blev lagt fast i 1920.

Det danske mindretal er i dag langt

det største af de to mindretal. Men det har ikke altid været sådan. I årene 1920-1945 var det tyske mindretal langt større end det danske. Det var en tid så stort, at det krævede, at grænsen blev flyttet mod nord.

Da 2. verdenskrig sluttede i 1945, opstod den modsatte situation. Det danske mindretal i Sydslesvig voksede så hurtigt og så stærkt, at det nu kom på tale, at grænsen skulle flyttes mod syd, så hele Sydslesvig kom til Danmark.

I dag er de to mindretal langt mindre end før. De er begge holdt op med at kræve en flytning af grænsen og nøjes nu med at kæmpe for deres sprog og kultur. Men intet tyder på, at de vil forsvinde.

Denne bog handler især om det danske mindretal i Sydslesvig. Men den fortæller også om det tyske mindretal nord for grænsen og om friserne, der lever på den sydslesvigske vestkyst og øerne i Vadehavet. De må føre en hård kamp for at bevare deres sprog, som i dag kun tales af cirka 10.000 mennesker.

Endelig kommer vi ind på de mange andre mindretal i Europa. For det danske og det tyske mindretal er ikke alene. Overalt i Europa finder man nationale mindretal.

Mange af dem har levet i fremmede stater i hundreder af år. Og i det meste af den tid er de blevet rigtigt dårligt behandlet af de stater, som de befinder sig i. I visse tilfælde har det ført til blodige opgør, som vi blandt andet har set det i det tidligere Jugoslavien.

Her indtager både det danske og

det tyske mindretal en særstilling. Begge mindretal får en fin behandling af henholdsvis Tyskland og Danmark. De har det også godt med hinanden.

Derfor kommer mange til Sydslesvig og Sønderjylland for at se på forholdene og finde en forklaring på, hvorfor det er gået så godt. For før i tiden var danskere og tyskere hinandens fjender. Og mange mistede livet under deres indbyrdes kampe, som det omtales på side 43

Optog i Flensborg i forbindelse med de danske sydslesvigske årsmøder.

De mange danske institutioner

Mange institutioner og foreninger findes for de dansksindede i Sydslesvig.

Allerede før de bliver født, kan deres forældre få gode råd af en dansk sundhedsplejerske, de kan blive døbt af en dansk præst, hvorpå de kan komme i først en dansk børnehave og siden en dansk skole, en dansk realskole og et dansk gymnasium. I fritiden kan de gå ind i en dansk ungdomsforening eller et dansk spejderkorps, eller de kan låne bøger på et dansk bibliotek eller en dansk bogbus. Og de kan blive konfirmeret af en dansk præst.

Når Rusland stadig har så mange og så store mindretal, skyldes det uden tvivl, at det kommunistiske partis leder, Lenin, straks efter den russiske revolution i 1917 gjorde op med den undertrykkelse af mindretallene, som de russiske kejsere havde foretaget. Mindretallene fik derfor et betydeligt kulturelt selvstyre inden for de områder, hvor de var i flertal. Denne ordning består i alt væsentligt endnu, selvom den ikke altid er blevet ført ud efter de principper, som Lenin fastslog.

Hvis man regner Tyrkiet med til Europa, er langt det største mindretal her kurderne, som efter tyrkernes egne opgivelser udgør godt 6 millio-

ner, men som sandsynligvis er langt flere, måske over 15 millioner. De lever især i Tyrkiets østlige del, men mange er på grund af tyrkernes forfølgelser rejst til andre egne af landet. Derudover har man over en halv million sigøjnere.

Sigøjnerbørn i en by i Rumænien – det land i Europa, der har flest sigøjnere.

De to institutioner i Flensborg

Hvis man interesserer sig for europæiske mindretal, kan man ikke komme uden om Flensborg.

Her findes således det dansk-ty-ske Europæiske Center for Mindretalsspørgsmål (ECMI), der blev grundlagt af Danmark, Tyskland og delstaten Slesvig-Holsten i 1996. Centret beskæftiger sig med etniske konflikter, både når de er under optrapning, og når man skal stabilisere forholdene, efter at konflikterne er ophevet.

Centret beskæftiger sig også med, hvordan man kan skabe rimelige vilkår for mindretallene gennem for eksempel regionalt selvstyre. Man udgiver således hvert år i samarbejde med et forskningsinstitut i Sydtyrol »European Yearbook of Minority Issues« og har hjemmesiden www.ecmi.de

Udgangspunktet er ordningerne for mindretallene i det dansk-ty-ske grænseland. Centret foretager dog ikke selvstændig forskning i disse forhold. En sådan forskning foregår til gengæld ved Institut for Grænseregionsforskning i Aabenraa, der er en del af Syddansk Universitet.

Centret for mindretalsforskning får faste driftsbevillinger fra Danmark og Tyskland og får desuden støtte fra Sverige, Norge, England og Irland.

I Flensborg finder man også foreningen for europæiske nationaliteter – Federal Union of European Nationalities (FUEN). Den har til huse i den gård, hvor også det danske hovedsæ-

de, Flensborghus, ligger.

Foreningen har en lang række mindretal som medlemmer, især i det centrale og østlige Europa. En klar forudsætning for at kunne blive medlem er, at det pågældende mindretal afstår fra alle krav om grænseændringer. Forbedringen af mindretallenes vilkår skal ske inden for de bestående staters rammer.

Formanden er for tiden Hans Heinrich Hansen fra det tyske mindretal. Man har desuden seks næstformænd, hvoraf den ene er Dieter Küssner fra det danske mindretal. Organisationens sekretariat er placeret i Flensborg.

Foreningen holder årlige kongresser, hvor mindretallene kan mødes og drøfte deres problemer. Men på grund af økonomien har den kun to ansatte. De fleste af medlemsorganisationerne er fattige og kan kun yde begrænsede bidrag. Man får ganske vist også en vis støtte fra områder og stater med mindretal, først og fremmest Sydtyrol og Kärnten i Østrig, men det rækker ikke til at yde den indsats til fordel for mindretallene, som foreningen ønsker.

De vigtigste mindretal

I oversigten er først og fremmest tale om sproglige mindretal.

Finland:

300.000 svensktalende

5-6.000 samer

Sverige

15-20.000 samer

Norge

30-40.000 samer

Danmark

20.000 tyskere

Tyskland

60.000 sorbere

50.000 danskere

12.000 sigøjnere

10.000 nordfrisere

2.000 østfrisere

5.000 polakker

Holland

400.000 vestfrisere

Belgien

60.000 tyskere

Skotland

60.000 keltisktalende gælere

Wales

500.000 keltisktalende walisere

Frankrig

3,5-6 millioner provençalere

1 million tysktalende (Alsace)

400.000 keltisktalende bretoner

150.000 italiensktalende korsikanere

150.000 catalanere

100.000 flamsktalende

80.000 baskisktalende baskere

Spanien

6,5 millioner katalansktalende

1,5 millioner galicere

500.000 baskisktalende baskere

Schweiz

40.000 rætoromanere

Italien

1,3 millioner sardisktalende

500.000 friulere

300.000 tysktalende (Sydtyrol)

200.000 provençalere

Polen

3-400.000 tyskere

Tjekkiet

400.000 moraviere

50.000 polakker

40.000 tyskere

10.000 sigøjnere

Slovakiet

500.000 ungarere

80.000 sigøjnere

Ungarn

400.000 sigøjnere

250.000 tyskere

200.000 serbere

80.000 slovakker

70.000 rumænere

Østrig

60.000 kroater

30.000 slovenere

30.000 ungarere

20.000 tjekker

Kroatien

250.000 serbere

Serbien

1,7 millioner albanere
350.000 ungarere
300.000 bosniske muslimer
150.000 kroater
100.000 sigøjnere

Makedonien

450.000 albanere
80.000 tyrkere
50.000 sigøjnere
40.000 serbere

Grækenland

70.000 tyrkere
50.000 makedonere
15.000 sigøjnere

Rumænien

2 millioner sigøjnere
1,6 millioner ungarere
15.000 tyskere

Bulgarien

800.000 tyrkere
300.000 sigøjnere
200.000 makedonere.

Estland

400.000 russere

Letland

800.000 russere

Litauen

300.000 russere

Hviderusland

1,3 millioner russere
300.000 ukrainere
100.000 jøder.
Ukraine
11,5 millioner russere

400.000 jøder.

250.000 Krim-tatarer

Rusland

5,5 millioneren tatarer
4,3 millioner ukrainere
1,8 millioner tjuvasjere
1,4 millioner basjkirere
1,2 millioner hviderussere
1,1 million mordvinere
900-000 tjetjenere
800.000 tyskere
650.000 kasakker
400.000 osseter

Tyrkiet

6-15 millioner kurdere
550.000 sigøjnere

- Andersen. Kim 40, 58-59
 A.P. Møllers fond 40-42
 Arkiver 36
 Bahnsen, Berthold 26, 64
 Baltiske lande 83
 Becker-Christensen, Henrik 57
 Biblioteker 35-36, 70-71
 Bonn-København erklæringerne 52-54
 Boysen, Thede 74
 Børnehaver 9
 Christianslyst 18
 Danevirke 26
 Dansk sprog 6, 8-10, 21, 39
 Dansk-tysk samarbejde 39, 55-57
 Danskundervisning 16, 36
 Der Nordschleswiger 70
 Duborg-Skolen 13, 18, 42, 57
 Egernførde 11-12, 42, 54
 Europarådet 64, 72
 Fem procent reglen 25, 52-53
 Ferierejser 41-42
 Finland 80
 Flensborg Avis 24, 32-34
 Flensborghus 17
 Flensborgs danskhed 7-8, 45-47
 Flensborg Universitet 29
 Flygtninge 51
 »Flæskedanskere« 52
 Frankrig 75, 80
 Friserne 25, 62-67
 Fællesskoler 10-12
 Grænsedragningen i 1920 45-47
 Grænseforeningen 22, 41-42
 Grønland 77
 Gymnasiet i Aabenraa 53, 55, 70
 Gymnasiet i Slesvig 14-15
 Hahn, Jørgen Jensen 65-66
 Hamer, Kurt 68
 Hansen, H.C. 52-53
 Hansen, Jon Hardon, 66
 Hanssen, H.P. 34, 45-46
 Harms, Lars 7, 27-29, 64
 Helligåndskirken 39
 Hinrichsen, Silke 27
 Hitler, Adolf 49
 Hitlerjugend 18
 Husum 28-29
 Istedløven 44
 Italien 81
 Jaruplund Højskole 16
 Jernbanen Højer-Tinglev 47
 Jessen, Jens 32-34
 Jugoslavien 73
 Jøder 77
 Kirker 39, 70
 Knivsbjerg 50, 71
 Kommuner 30
 Kommunevalg 30-31, 56, 71
 Krigene 1848-50 og 1864 43-44
 Kristensen, Jørgen 66
 Küssner, Dieter Paul 24
 Ladelund Ungdomsskole 14
 Landdagen i Kiel 25-29
 Lorenzen, Andreas 30-31
 Lønborg, Bjarne 32
 Meyer, Karl Otto 25-27
 Mindretal i Europa 72-85
 Modersmålundervisning 10
 Musik 19
 Nordirland 74-75
 Norge 72
 Polen 81-82
 Regionalrådet Sønderjylland-Schleswig 29, 56
 Risum 65, 68
 Rusland 83
 Samer 77
 Schweiz 75, 80
 SdU 17-22
 Sigøjnere 77-82
 Sild 66
 Skoler 8-16, 40, 70
 Skotland 75, 78, 84
 Slesvig-holstenere 43
 Slesvig-ligaen 42
 Slumstrup, Finn 60
 Social rådgivning 38
 Sorbere 77

Spanien 73-74, 80
 Spejdere 18-19
 Spooendonk, Anke 27-29
 Sport 18
 Sprog 6-10
 Støtten fra Danmark 40-42, 57-60
 Sundhedsvæsen 37-38
 Svage læsere 9-10
 Sverige 72
 Sydslesvigsk Forening 23-24
 Sydslesvigsk Vælgerforening 25-31
 Sydtyrol 75-76
 Sønderjydernes kamp 43-47
 Terrorisme 76, 78
 Treårskrigen 43
 Tydal 18
 Tyrkiet 83
 Tysk sprog 6, 10
 Tyske mindretal 9, 46-50, 53-56, 68-72
 Udvandringen fra Sønderjylland 43-45
 Ukraine 83
 Undervisning 8-16, 40
 Ungarere 81
 Ungdomsarbejdet 17-22
 Wales 79, 84
 Årsmøderne 19-21, 23

I serien udkommer desuden:

Tyskland 1. Martin Groh:
 Det tyske samfund
 Tyskland 2. Martin Groh:
 Den tyske hverdag
 Tyskland 3. Sven Skovmand:
 Tysklands historie
 Tyskland 4. Sven Skovmand:
 Tysklands betydning for Danmark

Billedfortegnelse:

Grænseforeningens arkiv:
 Forsiden, 2, 5, 11, 12, 13, 17, 20, 21, 22,
 29, 41, 42, 46, 47, 48, 55, 61
 Marianne Skovmand: 7, 24, 26, 31, 45,
 56, 65, 67
 Flensborg Avis's arkiv: 14,15, 32, 33
 Tydal-lejrens billedarkiv: 19
 Centralbiblioteket i Flensborg: 35, 36
 Dansk sundhedstjeneste i Flensborg:
 38
 »Istedløven. Et nationalt monument og
 dets skæbne« (1993): 44
 www.bismarcktuerm.de: 50
 Lokalthistorisk arkiv, Haderslevvej 45,
 Aabenraa: 53
 Egernførde Skole: 54
 Jon Hardon Hansen: 66
 Bund deutscher Nordschleswiger: 69,
 71
 picture-alliance/dpa: 81, 82

Forsidebilledet viser en dansk bogbus

Sven Skovmand

Tyskland 5: Det danske mindretal
 i Sydslesvig
 og andre mindretal i Europa
 2. udgave e-bog
 © Forlaget Hedeskov
 Elektronisk bearbejdning:
 Torsten Skovmand
 Redaktør: Sven Skovmand
 Ombrydning og kort:
 Marianne Skovmand

Udgivet af Forlaget Hedeskov,
 Stendyssevej 56, Stenvad,
 8586 Ørum Djurs
 Tlf. 7020 1864, sven@samtid.dk

Tyskland 1-5
2. udgave e-bog
© Forlaget Hedekov

Elektronisk bearbejdning:
Torsten Skovmand
Redaktør: Sven Skovmand
Ombrydning og kort:
Marianne Skovmand

Udgivet af Forlaget Hedekov,
Stendyssevej 56, Stenvad,
8586 Ørum Djurs
www.hedekov.dk
Tlf. 7020 1864, sven@samtid.dk

